

ΑΝΩΤΕΡΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΙΔΡΥΜΑ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ & ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΕΠΙΧΕΙΡΗΣΕΩΝ

ΚΑΤΣΟΥΛΑΚΗ ΙΩΑΝΝΑ Α.Μ.: 1681

ΘΕΜΑ ΠΤΥΧΙΑΚΗΣ

**ΠΟΙΑ ΤΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ ΠΟΥ ΑΠΟΡΡΕΟΥΝ ΑΠΟ ΤΟ
ΔΙΠΛΩΜΑ ΕΥΡΕΣΙΤΕΧΝΙΑΣ**

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ
ΜΠΙΜΠΑ ΜΑΡΙΑ – ΕΜΜΑΝΟΥΕΛΑ**

Ηράκλειο, Δεκέμβριος 2010

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ & ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ ΕΥΡΕΣΙΤΕΧΝΙΑΣ

1.1 Γενικά.....	5
1.2 Τι Είναι Εφεύρεση	6
1.3 Τι Είναι Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας	8
1.4 Ποιοι Μπορούν να Αποκτήσουν Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας	8
1.5 Ποιες Ενέργειες Πρέπει να Γίνουν για την Απόκτηση Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας	11
1.5.1 Κατάθεση Αίτησης	21
1.5.2 Έκδοση Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας	12
1.6 Ποια τα Δικαιώματα από το Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας	13
1.7 Διαδοχή & Άδειες Εκμετάλλευσης.....	15
1.7.1 Μεταβίβαση – Διαδοχή – Συμβατική Άδεια.....	15
1.7.2 Μη Συμβατική Άδεια Εκμετάλλευσης.....	15
1.7.3 Άδεια Εκμετάλλευσης στο Δημόσιο.....	16
1.8 Ακυρότητα – Έκπτωση – Προστασία.....	17
1.8.1 Ακυρότητα	17
1.8.2 Έκπτωση	17
1.8.3 Προστασία του Δικαιούχου	17
1.9 Διεθνή Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας	18

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΔΙΠΛΩΜΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ – ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

2.1 Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας	20
2.1.1 Κριτήρια Χορήγησης Διπλώματος Τροποποίησης.....	20
2.1.2 Εξαιρέσεις από τη Χορήγηση Διπλώματος Τροποποίησης.....	20
2.1.3 Μετατροπή Διπλώματος Τροποποίησης σε Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας	21
2.2 Πιστοποιητικό Υποδείγματος Χρησιμότητας.....	21
2.2.1 Μετατροπή Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας σε Πιστοποιητικό Υποδείγματος Χρησιμότητας	21

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΒΙΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ

3.1 Ορισμός.....	22
3.2 Ιστορική Αναδρομή της Βιοτεχνολογίας.....	22
3.3 Η Έννοια της Ευρεσιτεχνίας στη Βιοτεχνολογία	23
3.4 Βιοτεχνολογία & Επιδεκτικότητα Κατοχύρωσης.....	24
3.4.1 Η Περίπτωση των Μικροβιολογικών Μεθόδων	25
3.5 Βιοτεχνολογία & Οδηγία 98/44/ΕΚ – Ελληνικό Δίκαιο	27
3.6 Βιοτεχνολογικές Εφευρέσεις, Χρηστά Ήθη & Δημόσια Τάξη	28
3.7 Εφευρέσεις για Μικροβιολογικές Μεθόδους.....	29
3.7.1 Μικροβιολογικές Μέθοδοι.....	29
3.7.2 Το Ανθρώπινο Σώμα.....	30
3.7.3 Βιοηθική & Ανθρώπινο Σώμα	31
3.8 Το ανθρώπινο Γονίδιο ως Αντικείμενο Ευρεσιτεχνίας.....	31

3.8.1 Το Ανθρώπινο Γονίδιο.....	31
3.8.2 Ανθρώπινο Γονίδιο & Κατοχύρωση με Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας.....	32
3.8.3 Η Κατοχύρωση Βιοτεχνολογικών Εφευρέσεων που Αφορούν το Ανθρώπινο Γενετικό Υλικό	33
3.8.4 Η Οικονομική Διάσταση των Βιοτεχνολογικών Εφευρέσεων	34

Επίλογος

Βιβλιογραφία – Πηγές

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία αποσκοπεί στην παροχή πληροφοριών σχετικά με το νομικό καθεστώς των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας. Στις επόμενες σελίδες θα γίνει μια προσπάθεια περιγραφής των τίτλων προστασίας που κατοχυρώνουν τη Βιομηχανική Ιδιοκτησία, και κυρίως των ενεργειών (κριτήρια, υποχρεώσεις, δικαιώματα) που πρέπει να κάνει κάποιος προκειμένου να αποκτήσει ένα Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας.

Τα συστήματα Κατοχύρωσης Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας είναι συστήματα που διέπονται από αυστηρούς κανόνες και γενικά έχουν σκοπό να εξυπηρετήσουν δύο τάσεις.

Από τη μια πλευρά την τάση για τεχνολογική και οικονομική πρόοδο που εξυπηρετεί το κοινό, καθώς με την αποκάλυψη μιας ευρεσιτεχνίας ο τεχνικός κόσμος πληροφορείται για αυτή, αλλά από την άλλη την αντίρροπη αλλά δικαιολογημένη τάση και απαίτηση για τη νομική προστασία αυτού που αποκαλύπτει την τεχνογνωσία ως ανταμοιβή για τη συνεισφορά του στην τεχνολογική πρόοδο.

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Μια θεμελιώδης έννοια του εμπορικού δικαίου είναι η επιχείρηση. Από καθαρά νομική πλευρά, η επιχείρηση ταυτίζεται περίπου με την «επαγγελματική περιουσία» του εμπόρου ή του βιομηχάνου. Είναι δηλαδή το τμήμα της περιουσίας του εμπόρου που είναι αφιερωμένο στην επιδίωξη και εξυπηρέτηση των επιχειρηματικών του στόχων. Η περιουσία αυτή συμπεριλαμβάνει τόσο ενσώματα αγαθά, π.χ. ακίνητα, μηχανήματα, εμπορεύματα όσο και ασώματα, π.χ. φήμη, οργάνωση, πελατεία, δικαιώματα στα διακριτικά της γνωρίσματα. Η επιχείρηση, εφ' όσον έχει περιουσιακή αξία, μπορεί να γίνει αντικείμενο συναλλαγής, δηλαδή να μεταβιβασθεί, να εκμισθωθεί, να κατασχεθεί.

Ιδιαίτερη σημασία έχει η εμπορική εγκατάσταση, δηλαδή, ο τόπος όπου ασκείται η επιχειρηματική δραστηριότητα. Συχνά, μάλιστα, εκτός από την κύρια εγκατάσταση, η επιχείρηση δημιουργεί και δευτερεύουσες εγκαταστάσεις (υποκαταστήματα), οι οποίες είναι σε εξάρτηση από την κύρια εγκατάσταση, χωρίς δικά τους κεφάλαια και υποχρεωμένα να ακολουθούν τις κατευθύνσεις της. Τα υποκαταστήματα δεν πρέπει να συγχέονται με τις θυγατρικές εταιρείες, οι οποίες έχουν κάποια αυτοτέλεια.

Η επιχείρηση προστατεύεται με μια σειρά από κανόνες, πολλοί από τους οποίους έχουν θεσπισθεί από διεθνείς συμβάσεις, που στην συνέχεια η Ελλάδα κύρωσε και υιοθέτησε ως εσωτερικό της δίκαιο, όπως π.χ. η περίφημη Σύμβαση της Ενώσεως των Παρισίων του 1883 που κατ' επανάληψη στην συνέχεια αναθεωρήθηκε και τροποποιήθηκε. Από την Ελλάδα κυρώθηκε ήδη για πρώτη φορά με το Π.Δ. της 1/8 Σεπτεμβρίου 1924. Το σύνολο των θεσμών που έχουν ως στόχο την προστασία της επιχείρησης ονομάζεται Εμπορική και Βιομηχανική Ιδιοκτησία (*propriete industrielle*). Οι κυριότεροι θεσμοί της είναι τα διακριτικά γνωρίσματα της επιχείρησης, τα διπλώματα ευρεσιτεχνίας και η ορθή διεξαγωγή του ανταγωνισμού.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο: ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ & ΔΙΠΛΩΜΑΤΑ ΕΥΡΕΣΙΤΕΧΝΙΑΣ

1.1 Γενικά

Ο Οργανισμός Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας (Ο.Β.Ι.) είναι ο αποκλειστικά αρμόδιος φορέας για την προστασία των εφευρέσεων στη χώρα μας και χορηγεί τους παρακάτω τίτλους για την προστασία τους:

1. το Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας (ΔΕ)
2. το Δίπλωμα Τροποποίησης (ΔΤ)
3. το πιστοποιητικό υποδείγματος χρησιμότητας (ΠΥΧ)
4. το πιστοποιητικό καταχώρησης βιομηχανικών σχεδίων και υποδειγμάτων.

Ο νόμος (Ν.1733/1987) προστατεύει τις εφευρέσεις με κύριο στόχο την τόνωση της οικονομίας, ιδιωτικής και εθνικής, με τις νέες βιομηχανίες που είναι φυσικό να ιδρυθούν για την αξιοποίησή τους. Η προστασία αυτή είναι τόσο αστική όσο και ποινική και παρέχεται για όλο το χρονικό διάστημα που ισχύει το προνόμιο του εφευρέτη.

Η χορήγηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας αποτέλεσε, από αιώνες, το κύριο μέσο προώθησης της τεχνολογικής, οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης, όπως αυτή εκφράστηκε με την παροχή λύσεων επί ζητημάτων νεωτέρων από την εκάστοτε σχετική και γνωστή στάθμη της τεχνικής. Γενικά, το σύστημα της ευρεσιτεχνίας χαρακτηρίζεται παγκοσμίως από την υψηλά τεχνική και εξειδικευμένη φύση και την πλήρη απομόνωση από κοινωνικά, πολιτικά και ηθικά ζητήματα. Με μοναδικές εξαιρέσεις τη φιλελεύθερη θεώρηση και την οικονομική ανάλυση του δικαίου, το σύστημα ευρεσιτεχνίας παρέμεινε ουδέτερο και αδρανές έναντι των οποιονδήποτε ιστορικών και φιλοσοφικών προβληματισμών. Το γεγονός αυτό θεμελιώθηκε στο επιχείρημα ότι η λειτουργία του συστήματος στηρίζεται πρωτίστως στην ενθάρρυνση και επιβράβευση της επιστημονικής και ερευνητικής προσπάθειας.

Θα εξετάσουμε, λοιπόν, στα επόμενα κεφάλαια της παρούσας εργασίας ποιες από τις δημιουργίες του ανθρώπινου πνεύματος χαρακτηρίζονται ως εφευρέσεις και ποια χαρακτηριστικά πρέπει να έχει μια εφεύρεση ώστε να προστατευθεί με την ειδική αυτή νομοθεσία. Επίσης, θα ασχοληθούμε με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, τον τίτλο δηλαδή που αποκτά κάποιος με τις προϋποθέσεις και τη διαδικασία που θα γνωρίσουμε, ώστε να έχει τη δυνατότητα να αξιοποιεί την εφεύρεσή του, καταρχήν,

κατ' αποκλειστικότητα για το διάστημα που έχει το δικαίωμα αυτό. Παράλληλα, μεταξύ άλλων, θα ασχοληθούμε και με τις περιπτώσεις που πρόσωπα τρίτα ή και το Δημόσιο, έχουν τη δυνατότητα για εκμετάλλευση του δικαιώματος ευρεσιτεχνία, είτε με είτε χωρίς τη σύμφωνη γνώμη του δικαιούχου του.

1.2 Τι Είναι Εφεύρεση

Εφεύρεση είναι κάθε δημιουργία του ανθρώπινου πνεύματος η οποία είτε λύνει κάποιο τεχνικό πρόβλημα είτε εξευρίσκει μια νέα μέθοδο με την οποία βελτιώνεται η λύση κάποιου τεχνικού προβλήματος όσον αφορά τον χρόνο ή την δαπάνη. Για να προστατευθεί η εφεύρεση, θα πρέπει να είναι νέα και να επιδέχεται βιομηχανικής εφαρμογής.

Εφευρέσεις θα μπορούσαμε να πούμε ότι δεν θεωρούνται:

- οι ανακαλύψεις, οι επιστημονικές θεωρίες και οι μαθηματικές μέθοδοι,
- οι αισθητικές δημιουργίες,
- τα σχέδια, οι κανόνες και οι μέθοδοι για την άσκηση πνευματικών δραστηριοτήτων για παιχνίδια¹ και για την άσκηση οικονομικών δραστηριοτήτων,
- τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών,
- η παρουσίαση πληροφοριών.

Μια εφεύρεση κρίνεται νέα, αν δεν ανήκει στην στάθμη της τεχνικής². Πρέπει να περιέχει εφευρετική δραστηριότητα, αν κατά την κρίση ειδικού, δεν προκύπτει με προφανή τρόπο από την υπάρχουσα στάθμη της τεχνικής. Αφετέρου μια εφεύρεση θεωρείται επιδεκτική βιομηχανικής εφαρμογής αν το αντικείμενό της μπορεί να παραχθεί ή να χρησιμοποιηθεί σε οποιοδήποτε τομέα παραγωγικής δραστηριότητας. Σύμφωνα με αυτόν τον κανόνα δεν θεωρούνται εφευρέσεις επιδεκτικές βιομηχανικής εφαρμογής, οι ακόλουθες:

- οι μέθοδοι χειρουργικής και θεραπευτικής αγωγής του ανθρώπινου σώματος ή του σώματος ζώων.

¹ Συμπεριλαμβανομένου και τα προγράμματα ηλεκτρονικών υπολογιστών.

² Ως στάθμη της τεχνικής εννοείται κάθε τι που είναι γνωστό οπουδήποτε στον κόσμο από γραπτή ή προφορική περιγραφή ή με οποιοδήποτε άλλο τρόπο πριν από την ημερομηνία κατάθεσης της αίτησης για χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή την ημερομηνία προτεραιότητας.

- οι διαγνωστικές μέθοδοι που εφαρμόζονται στο ανθρώπινο σώμα ή στο σώμα των ζώων.
- οι ποικιλίες φυτών ή είδη ζώων ή βιολογικές μέθοδοι παραγωγής φυτών ή ζώων.
- οι εφευρέσεις των οποίων η δημοσίευση ή η εφαρμογή αντίκειται στη δημόσια τάξη ή στα χρηστά ήθη.

Οι εξαιρέσεις αυτές δεν ισχύουν για προϊόντα και ιδίως για ουσίες και συνθέσεις που χρησιμοποιούνται κατά την εφαρμογή των παραπάνω μεθόδων.

Ως βιομηχανικά εκμεταλλεύσιμη μπορεί να κριθεί μια εφεύρεση μετά από εκτίμηση των πραγματικών περιστατικών. Δεν πρέπει να γίνεται σύγχυση ανάμεσα στις έννοιες της εφεύρεσης και της ανακάλυψης³, για την οποία δεν χορηγείται δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Επίσης, σύμφωνα με τον νόμο, δεν είναι δυνατόν να χορηγηθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας για εφευρέσεις ή ανακαλύψεις που αφορούν θεωρητικούς ή επιστημονικούς σκοπούς.

Η έννοια της εφεύρεσης διαφέρει ουσιωδώς από την έννοια της ανακάλυψης. Η ανακάλυψη δεν θεωρείται εφεύρεση. Σύμφωνα με την διεθνώς επικρατούσα άποψη, η εφεύρεση συνίσταται στην επίλυση τεχνικού προβλήματος με παρέμβαση του ανθρώπινου πνεύματος στον χώρο της τεχνικής και τείνει προς την κατεύθυνση της παραγωγής κάποιου αποτελέσματος. Αντίθετα, η ανακάλυψη αποτελεί τη διαπίστωση ή την αποκάλυψη υπαρχόντων αλλά ανέγνωρων ή άδηλων φυσικών νόμων και φαινομένων του οργανικού ή ανόργανου κόσμου.

Η ανάπτυξη της βιοτεχνολογίας⁴ έθεσε εκ νέου το ζήτημα της διάκρισης μεταξύ ανακάλυψης και εφεύρεσης και το τοποθέτησε σε εντελώς νέα βάση. Συγκεκριμένα, το θέμα προέκυψε, όταν η αλματώδης ερευνητική δραστηριότητα στους τομείς της γενετικής μηχανικής οδήγησε τους ακαδημαϊκούς ερευνητές και τις μικρές βιοτεχνολογικές επιχειρήσεις στην ανάγκη να αποκαλύψουν μια εφεύρεση σε δυνητικούς μελλοντικούς εταίρους (π.χ. βιομηχανία, χρηματοδότες), ώστε οι δεύτεροι να την αναπτύξουν περαιτέρω. Για το λόγο αυτό, ετέθη επιτακτικά το αίτημα για πιθανές εναλλακτικές λύσεις προστασίας και, ιδίως, όσον αφορά στη δυνατότητα

³ Η ανακάλυψη μπορεί να είναι νέα, αλλά όχι επιδεκτική βιομηχανικής εφαρμογής. Βέβαια, μπορεί να οδηγήσει σε εφεύρεση, οπότε γι' αυτήν μπορεί να χορηγηθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

⁴ Βλ. κεφάλαιο 7.

υποβολής προσωρινής αίτησης για τη χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας σε ένα στάδιο κατά το οποίο τα όρια μεταξύ ανακάλυψης και εφεύρεσης ήταν δυσδιάκριτα.

1.3 Τι Είναι Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας

Το Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας (Δ.Ε.) είναι ένας τίτλος προστασίας με διάρκεια 20 έτη που χορηγείται στον δικαιούχο για νέα επινοήματα. Τα νέα αυτά επινοήματα πρέπει να εμπεριέχουν εφευρετική δραστηριότητα και να είναι επιδεκτικά βιομηχανικής εφαρμογής. Επίσης, μπορούν να είναι είτε προϊόντα, είτε μέθοδος παραγωγής προϊόντος, είτε εφαρμογή.

1.4 Ποιοι Μπορούν να Αποκτήσουν Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας

Δικαίωμα για την απόκτηση διπλώματος έχει ο εφευρέτης, ο δικαιούχος σε περίπτωση υπηρεσιακής ή εξαρτημένης εφεύρεσης και οι καθολικοί ή ειδικοί διάδοχοί του. Εφευρέτης θεωρείται αυτός που ζητά την χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

Ειδικότερα, υπηρεσιακή εφεύρεση είναι το προϊόν συμβατικής σχέσης εργαζόμενου με εργοδότη για την ανάπτυξη εφευρετικής δραστηριότητας. Στην περίπτωση αυτή η εφεύρεση ανήκει εξ ολοκλήρου στον εργοδότη. Εφόσον όμως μπορεί αυτή να θεωρηθεί ιδιαίτερα επωφελής για τον εργοδότη, ο εργαζόμενος δικαιούται πρόσθετη εύλογη αμοιβή. Αντίθετα, όταν πρόκειται για εξαρτημένη εφεύρεση, αυτή ανήκει κατά 60% στον εργαζόμενο και κατά 40% στον εργοδότη.

Εξαρτημένη εφεύρεση είναι αυτή που πραγματοποιείται από τον εργαζόμενο με τη χρήση υλικών μέσων ή πληροφοριών της επιχείρησης στην οποία εργάζεται. Γι' αυτό το λόγο ο εργοδότης δικαιούται να εκμεταλλευτεί την εξαρτημένη εφεύρεση κατά προτεραιότητα έναντι αμοιβής προς τον εφευρέτη, η οποία θα πρέπει να είναι ανάλογη προς την οικονομική αξία της εφεύρεσης και τα κέρδη που αποφέρει. Ο εφευρέτης εξαρτημένης εφεύρεσης οφείλει να γνωστοποιήσει έγγραφα και χωρίς καθυστέρηση στον εργοδότη του την πραγματοποίηση της εφεύρεσης. Επίσης να του παράσχει τα αναγκαία στοιχεία για την υποβολή από κοινού αίτησης χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Αν ο εργοδότης δεν δηλώσει, επίσης, εγγράφως στον εργαζόμενο και μέσα σε τέσσερις μήνες από την παραπάνω γνωστοποίηση, ότι

ενδιαφέρεται να συνυποβάλει την αίτηση, αυτή υποβάλλεται μόνον από τον εργαζόμενο, οπότε και η εφεύρεση ανήκει εξ ολοκλήρου σ' αυτόν.

Οποιαδήποτε άλλη εφεύρεση γίνει από τον εργαζόμενο χαρακτηρίζεται ως «ελεύθερη εφεύρεση» και, φυσικά, ανήκει αποκλειστικά στον ίδιο.

Σε περίπτωση ύπαρξης συμφωνίας που περιορίζει κάποιο από τα πιο πάνω δικαιώματα του εργαζομένου είναι άκυρη.

Ας υποθέσουμε, ότι μια εφεύρεση έχει πραγματοποιηθεί από περισσότερα από ένα πρόσωπα. Εάν δεν υπάρχει διαφορετική συμφωνία, τότε το δικαίωμα ανήκει σε όλους εξ αδιαίρετου. Κάθε συνδικαιούχος μπορεί να μεταβιβάσει ελεύθερα τη μερίδα του και να επιμελείται την προστασία του κοινού διπλώματος. Εφόσον περισσότεροι από ένας πραγματοποίησαν την εφεύρεση, αλλά ανεξάρτητα ο ένας από τον άλλο, το δίπλωμα ανήκει σε εκείνον που κατέθεσε πρώτος την αίτηση για τη χορήγηση του διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή σ' εκείνον που έχει δικαίωμα προτεραιότητας έναντι των λοιπών. Πρόκειται για την περίπτωση κατά την οποία τρίτος κατέθεσε χωρίς την συγκατάθεση του δικαιούχου αίτηση για χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας που αφορά εφευρέσή του ή ουσιώδη στοιχεία της. Ο νόμος δίνει στον εφευρέτη το δικαίωμα να απαιτήσει με αγωγή του κατά του τρίτου την αναγνώριση σ' αυτόν των δικαιωμάτων που απορρέουν από την αίτηση ή, αν έχει χορηγηθεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, των δικαιωμάτων που απορρέουν από το δίπλωμα. Εξάλλου, σε κάθε περίπτωση χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας πρέπει να αναφέρεται οπωσδήποτε το όνομα του εφευρέτη, ο οποίος δικαιούται να απαιτήσει από τον αιτούντα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας ή τον κάτοχο του διπλώματος την αναγνώρισή του ως εφευρέτη.

Δίπλωμα ευρεσιτεχνίας χορηγείται και για εφεύρεση που γνωστοποιήθηκε μέσα στους έξι μήνες πριν την κατάθεση της αίτησης για την χορήγησης του, αν η γνωστοποίηση οφείλεται:

- σε καταχρηστική ενέργεια σε βάρος του αιτούντος ή του δικαιοπαρόχου του,
- σε παρουσίαση της εφεύρεσης σε επίσημα αναγνωρισμένη έκθεση⁵.

Δεν χορηγούνται διπλώματα ευρεσιτεχνίας στις παρακάτω περιπτώσεις:

- για εφευρέσεις των οποίων η δημοσίευση ή η εφαρμογή αντίκεινται στη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη,

⁵ Όπως αυτή ορίζεται με τη σύμβαση για τις διεθνείς εκθέσεις, η οποία υπογράφηκε στο Παρίσι 22 Νοεμβρίου 1928, και κυρώθηκε με το Ν.5562/1932.

- για ποικιλίες φυτών ή είδη ζώων ή βιολογικές μεθόδους παραγωγής φυτών ή ζώων, εκτός από μικροβιολογικές μεθόδους και προϊόντα που παράγονται με τις μεθόδους αυτές.

Όπως είπαμε, με την πράξη χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας δημιουργείται το απόλυτο δικαίωμα στην ευρεσιτεχνία, αντικείμενο του οποίου είναι το άυλο αγαθό της εφευρετικής ιδέας και όχι η υλική ενσωμάτωση ή η εφαρμογή της.

Ένα ζήτημα που τίθεται όσον αφορά στην αναγνώριση υπέρ του δικαιούχου, εκτός από το δικαίωμα αποκλεισμού τρίτων, είναι το δικαίωμα εκμετάλλευσης της εφεύρεσης. Το επιχείρημα αυτό προβάλλεται από τους συνηγόρους των αιτούντων την απονομή διπλώματος ευρεσιτεχνίας, ενώπιον των Συμβουλίων Ενστάσεων και Προσφυγών των Γραφείων Ευρεσιτεχνίας διεθνώς και αποσκοπεί στη διατήρηση της απόφασης απονομής του σχετικού αιτούμενου διπλώματος.

Η χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας δεν ισοδυναμεί καθ' εαυτή με αυτόματη παροχή εξουσίας εκμετάλλευσης ορισμένης εφεύρεσης. Για την ακρίβεια δεν παρέχει κανενός είδους πρωτογενή εξουσία εκμετάλλευσης της προστατευόμενης εφεύρεσης. Η μόνη πρωτογενής εξουσία την οποία παρέχει είναι το δικαίωμα του εφευρέτη να αποκλείει τρίτους από την εκμετάλλευση της εφεύρεσης.

Στο πεδίο των βιοτεχνολογικών εφευρέσεων που θα εξετάσουμε και σε επόμενο κεφάλαιο, στην Οδηγία 98/44/EK ρητά μνημονεύεται ότι το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν παρέχει αφ' εαυτού το δικαίωμα στον κάτοχό του να θέσει σε εφαρμογή την εφεύρεσή του, αλλά απλώς του δίνει το δικαίωμα να απαγορεύσει σε τρίτους την εκμετάλλευσή της για σκοπούς βιομηχανικούς και εμπορικούς. Επομένως, σαφώς προβλέπεται ότι το δίκαιο ευρεσιτεχνίας δεν μπορεί να αντικαταστήσει τις εθνικές νομοθεσίες και ακόμη περισσότερο τις συγκεκριμένες νομοθετικές διατάξεις οι οποίες ενδεχομένως εισάγουν περιορισμούς ή απαγορεύσεις ή οργανώνουν τον έλεγχο της έρευνας και της εμπορίας των αποτελεσμάτων της.

Πράγματι, ένα δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν παρέχει αυτομάτως στον δικαιούχο την εξουσία να προβαίνει σε εκμετάλλευση της εφεύρεσης. Ορισμένα είδη εφευρέσεων, συμπεριλαμβανομένων και των βιοτεχνολογικών, μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο εκμετάλλευσης μόνον κατόπιν σχετικής άδειας από ορισμένες αρχές ή όργανα, ή άλλες κυβερνητικές αρχές οι οποίες ασχολούνται με τη χρήση γενετικά τροποποιημένων οργανισμών.

Το επιχείρημα ότι η χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας δεν ισοδυναμεί με παροχή απόλυτης εξουσίας εκμετάλλευσης μιας εφεύρεσης θεωρείται επικρατέστερο διεθνώς.

1.5 Ποιες Ενέργειες Πρέπει να Γίνουν για την Απόκτηση Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας

1.5.1 Κατάθεση Αίτησης

Για τη χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας απαιτείται η κατάθεση αίτησης στον Ο.Β.Ι. (Οργανισμό Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας), η οποία πρέπει να περιέχει:

- Το πλήρες όνομα, την επωνυμία, την εθνικότητα, την κατοικία και την έδρα και την διεύθυνση του καταθέτη.
- Περιγραφή της εφεύρεσης και προσδιορισμό μιας ή περισσοτέρων αξιώσεων⁶.
- Αίτημα χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

Στην αίτηση πρέπει να επισυνάπτονται τα σχέδια στα οποία αναφέρονται οι αξιώσεις ή η περιγραφή, η περίληψη της εφεύρεσης, οι επεξηγήσεις για την κατανόηση της περιγραφής και τα έγγραφα νομιμοποίησης του καταθέτη σε περίπτωση νομικού προσώπου ή σε περίπτωση φυσικού προσώπου, εάν δεν είναι ο εφευρέτης. Επίσης, επισυνάπτονται οι αποδείξεις είσπραξης των τελών κατάθεσης και πρώτου έτους προστασίας.

Οι αξιώσεις της εφεύρεσης στηρίζονται στην περιγραφή. Λέγοντας περιγραφή εννοούμε όλα εκείνα που πρέπει να γράφονται στην αίτηση, προκειμένου να είναι δυνατή η πρακτική εφαρμογή της εφεύρεσης από τον ειδικό. Από την άλλη πλευρά η περίληψη της εφεύρεσης χρησιμεύει μόνο για τεχνική πληροφόρηση.

Η αίτηση μπορεί να αναφέρεται είτε σε μία μόνο εφεύρεση είτε σε περισσότερες, που όμως συνδέονται μεταξύ τους, έτσι ώστε να αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο. Αν η αίτηση αφορά περισσότερες εφευρέσεις, η οποία αποκαλείται σύνθετη αίτηση, έχει το δικαίωμα ο καταθέτης να χωρίσει την αίτηση σε περισσότερες τμηματικές αιτήσεις μέχρι την έκδοση διπλώματος ευρεσιτεχνίας, διατηρώντας ως ημερομηνία κατάθεσης κάθε τμηματικής αίτησης, την ημερομηνία της αρχικής αίτησης.

⁶ Ως αξίωση εννοούμε την έκταση και το περιεχόμενο της αιτούμενης προστασίας.

Εφόσον η αίτηση πληροί τους όρους που προαναφέρθηκαν, γίνεται δεκτή για κατάθεση με την προϋπόθεση, βέβαια, ότι επισυνάπτονται οι αποδείξεις πληρωμής των τελών κατάθεσης, καθώς και πρώτου έτους προστασίας. Στην περίπτωση, όμως, αυτή, η αίτηση θεωρείται απλά κανονική αλλά όχι υποχρεωτικά και πλήρης.

Επειδή, δεν θεωρείται πλήρης, δίνεται στον καταθέτη περιθώριο τεσσάρων μηνών, προκειμένου να υποβάλει τα σχέδια που τυχόν λείπουν, καθώς και άλλα δικαιολογητικά, όπως και να διορθώσει τυχόν λάθη. Όταν και αυτά ταχτοποιηθούν η αίτηση θεωρείται πλέον πλήρης,

Η αίτηση για χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας καθώς και όσα επισυνάπτονται, δίνονται στη δημοσιότητα δεκαοκτώ μήνες μετά την ημερομηνία κατάθεσης ή την ημερομηνία προτεραιότητας. Εάν υποθέσουμε, όμως, ότι έχει εκδοθεί ήδη το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, τα στοιχεία αυτά δίνονται στην δημοσιότητα από την ημερομηνία έκδοσης του διπλώματος.

Από την ημερομηνία δημοσιότητας της αίτησης οι τρίτοι μπορούν να ζητήσουν πληροφορίες και αντίγραφα της αίτησης, της περιγραφής των σχεδίων και κάθε άλλου σχετικού στοιχείου. Τα στοιχεία της αίτησης δημοσιεύονται στο Ειδικό Δελτίο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας.

1.5.2 Έκδοση Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας

Εάν μετά την πάροδο του τετραμήνου που προαναφέρθηκε στην προηγούμενη παράγραφο, ο Ο.Β.Ι. διαπιστώσει ότι η κατάθεση της αίτησης είναι κανονική αλλά όχι πλήρης, θεωρείται ότι ουδέποτε κατετέθη η αίτηση. Αντίθετα, αν η αίτηση είναι κανονική και πλήρης, ο Ο.Β.Ι. ελέγχει:

- αν το αντικείμενο της αίτησης αναφέρεται σε εφεύρεση που πιθανώς δεν είναι επιδεκτική διπλώματος ευρεσιτεχνίας.
- αν το αντικείμενο της αίτησης δεν μπορεί να θεωρηθεί εφεύρεση.

Εάν συντρέχει μία από τις παραπάνω περιπτώσεις ο Ο.Β.Ι. απορρίπτει την αίτηση χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας είτε στο σύνολο της είτε στο μέρος που εμπίπτει στις περιπτώσεις αυτές.

Τέλος, εφόσον η αίτηση είναι κανονική και πλήρης, δεν υπάρχει λόγος απόρριψης, ο Ο.Β.Ι. συντάσσει κατάθεση έρευνας με βάση τα στοιχεία που επισυνάπτονται στην αίτηση και με την προϋπόθεση ότι μέσα σε τέσσερις μήνες, από την υποβολή αυτής, θα έχουν καταβληθεί και τα τέλη σύνταξης της έκθεσης έρευνας.

Σε περίπτωση που δεν έχουν πληρωθεί αυτά η αίτηση για χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας μετατρέπεται αυτόματα σε αίτηση για χορήγηση πιστοποιητικού υποδείγματος χρησιμότητας. Η έκθεση έρευνας κοινοποιείται στον καταθέτη ο οποίος δικαιούται να παρουσιάσει τις παρατηρήσεις του μέσα σε τρεις μήνες από την κοινοποίηση. Ο Ο.Β.Ι. στη συνέχεια συντάσσει την τελική έκθεση έρευνας, με βάση τις παρατηρήσεις του καταθέτη, στην οποία αναφέρονται όλα τα στοιχεία της στάθμης της τεχνικής που πρέπει να ληφθούν υπόψη για να εκτιμηθεί σύμφωνα με τον νόμο η δυνατότητα κατοχύρωσης της εφεύρεσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Η έκθεση έρευνας δίνεται στη δημοσιότητα μαζί με την αίτηση για χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας και έχει απλά πληροφοριακό χαρακτήρα.

Μετά το τέλος όλης της προαναφερθείσας διαδικασίας ο Ο.Β.Ι. χορηγεί δίπλωμα ευρεσιτεχνίας με το οποίο απλά βεβαιώνεται το πλήρες και κανονικό της αίτησης ευρεσιτεχνίας.

Το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας καταχωρίζεται στο Μητρώο Διπλωμάτων Ευρεσιτεχνίας και περίληψή του δημοσιεύεται στο Ειδικό Δελτίο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, ενώ αντίγραφο του μαζί με τα έγγραφα που επισυνάπτονται σ' αυτό χορηγείται στον καταθέτη. Συγκεκριμένα, τα έγγραφα που επισυνάπτονται είναι:

- το πρωτότυπο της περιγραφής της εφεύρεσης μαζί με τις αξιώσεις, την περίληψη και τα τυχόν σχέδια,
- η έκθεση έρευνας ή η τελική έκθεση έρευνας.

Στο δίπλωμα αναγράφεται η ταξινόμηση και ο χρόνος διάρκειάς του. Οι τρίτοι μπορούν να ζητούν πληροφορίες ή αντίγραφα του διπλώματος, της περιγραφής, των σχεδίων και κάθε σχετικού στοιχείου.

1.6 Ποια τα Δικαιώματα του Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας

Το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας παρέχει στον κάτοχό του, είτε αυτός είναι φυσικό είτε είναι νομικό πρόσωπο, το αποκλειστικό και χρονικά περιορισμένο δικαίωμα να εκμεταλλεύεται παραγωγικά την εφεύρεσή του και ιδίως:

- Να παράγει, προσφέρει ή διαθέτει στην αγορά, να χρησιμοποιεί και να κατέχει για τον ίδιο σκοπό τα προϊόντα που προστατεύονται από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

- Να εφαρμόζει, προσφέρει ή διαθέτει στην αγορά την μέθοδο ευρεσιτεχνίας που προστατεύεται από το δίπλωμα.
- Να παράγει, προσφέρει ή διαθέτει στην αγορά, να χρησιμοποιεί και να κατέχει για τον ίδιο σκοπό το προϊόν που η παραγωγή του είναι το αποτέλεσμα της μεθόδου που προστατεύεται από το δίπλωμα.
- Να απαγορεύει σε κάθε τρίτο να εκμεταλλεύεται παραγωγικά την εφεύρεση ή να εισάγει, χωρίς τη συναίνεσή του, τα προϊόντα που προστατεύονται από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

Από την άλλη, ο κάτοχος του διπλώματος δεν έχει το δικαίωμα να απαγορεύσει τις εξής δραστηριότητες:

- Την χρήση της εφεύρεσης για σκοπούς μη επαγγελματικούς ή ερευνητικούς.
- Την χρήση της εφεύρεσης ενσωματωμένης σε όχημα, σιδηρόδρομο, σκάφος ή αεροσκάφος που εισέρχεται προσωρινά στην Ελλάδα.
- Την παρασκευή φαρμάκων σε φαρμακείο για συγκεκριμένο άτομο με ιατρική συνταγή, καθώς και τη διάθεση και χρήση του φαρμάκου αυτού.

Αξίζει να σημειώσουμε σε αυτό το σημείο, ότι υπάρχουν και περιπτώσεις, κατά τις οποίες ένας εφευρέτης εκμεταλλεύεται ήδη το επινόημά του ή μπορεί να έχει ήδη προβεί στις αναγκαίες προετοιμασίες για την εκμετάλλευσή του κατά το χρόνο της κατάθεσης αίτησης για χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας από τρίτο ή κατά την ημερομηνία προτεραιότητας. Όταν συμβαίνει αυτό, το προαναφερθέν πρόσωπο δικαιούται να συνεχίσει να χρησιμοποιεί το επινόημά του για την επιχείρησή του και τις ανάγκες της. Το δικαίωμα αυτό μπορεί να μεταβιβάζεται μόνο όταν έχουμε μεταβίβαση και της επιχείρησης.

Όσον αφορά την διάρκεια ισχύος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας ορίζεται ότι είναι είκοσι χρόνια και υπολογίζεται από την επομένη της ημέρας της κανονικής κατάθεσης της αίτησης για χορήγηση του. Εάν γίνεται επίκληση προτεραιότητας με βάση κατάθεση στην αλλοδαπή, η διάρκεια ισχύος του διπλώματος υπολογίζεται από την επομένη της κατάθεσης στην χώρα μας.

1.7 Διαδοχή & Άδειες Εκμετάλλευσης

1.7.1 Μεταβίβαση – Διαδοχή – Συμβατική Άδεια

Το δικαίωμα που έχει αποκτηθεί από την χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας, καθώς και το αυτό καθαυτό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, μπορούν να μεταβιβασθούν με έγγραφη συμφωνία ή να κληρονομηθούν. Η μεταβίβαση συντελείται από την καταχώρηση της συμφωνίας ή από τη σύνταξη του εγγράφου κληρονομιάς, στο μητρώο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και δημοσιεύεται στο Ειδικό Δελτίο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας.

Πρόσωπα τα οποία είναι κάτοχοι διπλώματος ευρεσιτεχνίας από κοινού, μπορούν να μεταβιβάσουν χωριστά το μερίδιό τους, με έγγραφη συμφωνία. Το ίδιο ισχύει και για το από κοινού δικαίωμα χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

Επίσης, είναι δυνατόν να παραχωρείται σε τρίτους άδεια εκμετάλλευσης του διπλώματος από τον δικαιούχο του. Η παραχώρηση γίνεται, βέβαια, πάντα με έγγραφη συμφωνία. Η άδεια εκμετάλλευσης δεν είναι αποκλειστική, δεν μεταβιβάζεται και δεν κληρονομείται, εκτός εάν υπάρξει αντίθετη συμφωνία.

Ο δικαιούχος του διπλώματος μπορεί να δηλώσει κάθε στιγμή στον Ο.Β.Ι.. Όταν συμβαίνει αυτό, θεωρείται ότι συναινεί στην παραχώρηση αδειών εκμετάλλευσης, με ή χωρίς αποκλειστικότητα, έναντι κάποιας αποζημίωσης. Και η δήλωση αυτή, που ισχύει για δυο χρόνια, καταχωρίζεται στο μητρώο διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας, δημοσιεύεται στο Ειδικό Δελτίο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας και σημειώνεται στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

1.7.2 Μη Συμβατική Άδεια Εκμετάλλευσης

Εκτός από τις προαναφερθείσες περιπτώσεις, υφίσταται και η περίπτωση της άδειας εκμετάλλευσης του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, η οποία μπορεί να χορηγηθεί με απόφαση του αρμοδίου δικαστηρίου, και μάλιστα χωρίς συναίνεση του δικαιούχου, εφόσον, φυσικά, συντρέχουν σωρευτικά οι ακόλουθες προϋποθέσεις:

- Να έχει επέλθει τριετία από την κατάθεση του διπλώματος ή τετραετία από την κατάθεση της αίτησης για χορήγηση του διπλώματος.
- Η σχετική εφεύρεση να μην υπήρξε αντικείμενο παραγωγικής εκμετάλλευσης στην Ελλάδα, ή, σε περίπτωση που υπήρξε, η παραγωγή των προϊόντων δεν αρκεί για την κάλυψη της εγχώριας ζήτησης.

- Τρίτος μπορεί να εκμεταλλευτεί παραγωγικά την εφεύρεση που προστατεύεται από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.
- Ο τρίτος να γνωστοποιεί στο δικαιούχο του διπλώματος την πρόθεσή του να ζητήσει μη συμβατική άδεια εκμετάλλευσης, ένα μήνα πριν από την έναρξη της δικαστικής διαδικασίας.

Εάν όμως ο δικαιούχος δικαιολογήσει την μη πλήρη εκμετάλλευση ή την μη επαρκή εκμετάλλευση του προϊόντος δεν παρέχεται η μη συμβατική άδεια εκμετάλλευσης. Η παροχή της πάντως μπορεί να μην αποκλείει άλλες συμβατικές ή μη άδειες. Η μη συμβατική άδεια μπορεί να μεταβιβασθεί μόνο με το τμήμα επιχείρησης, το οποίο εκμεταλλεύεται την εφεύρεση.

Η παροχή πάντως της μη συμβατικής άδειας εκμετάλλευσης από το δικαστήριο προϋποθέτει σχετική γνωμοδότηση του Ο.Β.Ι., που επισυνάπτεται στην αίτηση του ενδιαφερομένου, για τη συνδρομή των προϋποθέσεων παροχής, το ύψος και τους όρους αποζημίωσης του κατόχου του διπλώματος ευρεσιτεχνίας και για την αποκλειστικότητα ή μη της παραχωρούμενης εκμετάλλευσης.

Η διαδικασία καταχώρησης και δημοσίευσης ισχύει και για την απόφαση αυτή.

1.7.3 Άδεια Εκμετάλλευσης στο Δημόσιο

Υπάρχει ενδεχόμενο να υπάρχουν επιτακτικοί λόγοι εξυπηρέτησης της δημόσιας υγείας και της εθνικής άμυνας της χώρας, ενώ η σχετική εφεύρεση να μην γίνεται αντικείμενο παραγωγικής εκμετάλλευσης στην Ελλάδα ή η παραγωγή των προϊόντων να μην αρκεί για την κάλυψη της εγχώριας ζήτησης. Στην περίπτωση αυτή είναι δυνατόν να παρασχεθεί άδεια εκμετάλλευσης της εφεύρεσης σε φορείς του δημόσιου τομέα που μπορούν να την εκμεταλλευτούν στην Ελλάδα, με αιτιολογημένη απόφαση του Υπουργού Ανάπτυξης και των κατά περίπτωση συναρμοδίων Υπουργών. Με την ίδια απόφαση, ύστερα από γνώμη του Ο.Β.Ι., καθορίζεται το ύψος και οι όροι καταβολής αποζημίωσης στον κάτοχο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

Πριν από την έκδοση της σχετικής απόφασης, καλείται ο κάτοχος του διπλώματος ευρεσιτεχνίας και κάθε άλλος που είναι σε θέση να παράσχει χρήσιμες συμβουλές, να εκθέσει τις απόψεις του.

1.8 Ακυρότητα – Έκπτωση – Προστασία

1.8.1 Ακυρότητα

Το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας κηρύσσεται άκυρο με δικαστική απόφαση, αν:

- ο κάτοχος του διπλώματος δεν είναι ο εφευρέτης ή ο εκδοχέας του ή ο δικαιούχος του, σύμφωνα με τα προαναφερθέντα.
- η εφεύρεση δεν είναι επιδεκτική διπλώματος ευρεσιτεχνίας.
- η περιγραφή που επισυνάπτεται στο δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν αρκεί για την εφαρμογή της εφεύρεσης από ειδικό.
- το αντικείμενο του διπλώματος που χορηγήθηκε επεκτείνεται πέρα από το περιεχόμενο της προστασίας, έτσι όπως ζητήθηκε με την αίτηση.

Αν η ακυρότητα αναφέρεται σε μέρος της εφεύρεσης, το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας περιορίζεται ανάλογα.

1.8.2 Έκπτωση

Όποιος καταθέσει δήλωση παραίτησης στον Ο.Β.Ι., ή όποιος δεν καταβάλλει εμπρόθεσμα το τέλος προστασίας, εκπίπτει από τα δικαιώματα που απορρέουν από το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Σχετικά με την έκπτωση εκδίδεται πράξη του Ο.Β.Ι. που ισχύει από τη δημοσίευσή της στο Ειδικό Δελτίο Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας.

Αν έχει παραχωρηθεί μη συμβατική άδεια εκμετάλλευσης ή δικαίωμα στην ευρεσιτεχνία, απαιτείται και γραπτή συναίνεση του δικαιούχου της άδειας ή του δικαιώματος για καταχώρηση της παραίτησης.

1.8.3 Προστασία του Δικαιούχου

Σε περίπτωση προσβολής, παρούσης ή απειλούμενης, του διπλώματος ευρεσιτεχνίας, ο κάτοχός του δικαιούται να απαιτήσει την άρση της προσβολής και την παράλειψή της στο μέλλον.

Εφόσον η προσβολή είναι υπαίτια, ο κάτοχος του διπλώματος που ζημιώθηκε δικαιούται να απαιτήσει την αποκατάσταση της ζημίας ή την απόδοση της ωφέλειας από την αθέμιτη εκμετάλλευση της ευρεσιτεχνίας ή, τέλος, την πληρωμή ποσού ανάλογου προς το τίμημα της άδειας εκμετάλλευσης. Τα ίδια δικαιώματα παρέχονται στο δικαιούχο αποκλειστικής άδειας εκμετάλλευσης, σε όποιον έχει δικαίωμα στην ευρεσιτεχνία και σ' εκείνον που έχει καταθέσει αίτηση χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

Οι παραπάνω απαιτήσεις παραγράφονται στην πενταετία, αφότου ο κάτοχος ή γενικά ο δικαιούχος έλαβε γνώση είτε της προσβολής είτε της ζημίας και του υπόχρεου προς αποζημίωση. Σε κάθε περίπτωση οι απαιτήσεις δεν είναι δυνατόν να διατηρηθούν περισσότερο από είκοσι χρόνια.

Εάν καταδικασθεί ο εναγόμενος, το δικαστήριο μπορεί να διατάξει την καταστροφή των προϊόντων που κατασκευάστηκαν κατά παράβαση των διατάξεων του νόμου. Επίσης το δικαστήριο μπορεί, αντί της καταστροφής, να διατάξει την απόδοση των προϊόντων ή μέρους αυτών στον ενάγοντα για μερική ή ολική αποζημίωσή του, εφόσον το ζητήσει ο ίδιος.

Όποιος, τέλος, εμφανίζει σε προϊόντα ή στα περικαλύμματα τους ή στα κάθε είδους εμπορικά έγγραφα που προορίζονται για το κοινό ή άλλα ανάλογα μέσα δημοσιότητας και διαφήμισης, ψευδή δήλωση ότι τα σχετικά αντικείμενα προστατεύονται από διπλώματα ευρεσιτεχνίας, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ένα χρόνο ή με χρηματική ποινή τουλάχιστον πενήντα χιλιάδων δραχμών ή και με τις δύο ποινές.

1.9 Διεθνή Διπλώματα Ευρεσιτεχνίας

Αν έχει κατατεθεί κανονικά η αίτηση χορήγησης Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας ή Πιστοποιητικό Υποδείγματος Χρησιμότητας⁷ στην αλλοδαπή, ο καταθέτης ή ο δικαιούχος της έχει δικαίωμα προτεραιότητας, εφόσον μέσα σε δώδεκα μήνες από την παραπάνω κατάθεση, καταθέσει αίτηση για την ίδια εφεύρεση στην Ελλάδα και ισχύει ο όρος της αμοιβαιότητας. Στη νέα αίτηση οφείλει να δηλώσει τη χρονολογία και τη χώρα της πρώτης κατάθεσης. Το δικαίωμα προτεραιότητας ανατρέχει στο χρόνο της πρώτης κατάθεσης στην αλλοδαπή.

Κανονική κατάθεση στην αλλοδαπή είναι κάθε κατάθεση αίτησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας που θεωρείται ως κανονική σύμφωνα με το δίκαιο της χώρας κατάθεσης και εφόσον από το περιεχόμενο της προκύπτει η ημερομηνία κατάθεσης. Η μετέπειτα τύχη της αίτησης δεν ενδιαφέρει.

Μέσα σε δεκαέξι μήνες από την πρώτη κανονική κατάθεση στην αλλοδαπή, πρέπει να υποβληθεί στον Ο.Β.Ι. πιστοποιητικό της αρμόδιας αρχής της χώρας στην οποία έγινε η πρώτη κατάθεση, σχετικά με τον αριθμό και τη χρονολογία της, μαζί με

⁷ Βλ. κεφάλαιο 2.

την περιγραφή, τις αξιώσεις και τα τυχόν σχέδια που επισυνάπτονται επικυρωμένα από την αλλοδαπή αρχή. Ταυτόχρονα πρέπει να υποβληθεί επικυρωμένη μετάφραση των παραπάνω εγγράφων, όπως φυσικά και του πιστοποιητικού.

Εάν γίνεται επίκληση πολλών προτεραιοτήτων, οι προθεσμίες που έχουν αφετηρία την ημερομηνία προτεραιότητας υπολογίζονται από την ημερομηνία της αρχικής προτεραιότητας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο: ΔΙΠΛΩΜΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΗΣΗΣ – ΠΙΣΤΟΠΟΙΗΤΙΚΟ ΥΠΟΔΕΙΓΜΑΤΟΣ ΧΡΗΣΙΜΟΤΗΤΑΣ

2.1 Τι Είναι το Δίπλωμα Τροποποίησης

Αν μία εφεύρεση αποτελεί τροποποίηση άλλης εφεύρεσης που προστατεύεται ήδη με το αρχικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, δηλαδή το κύριο δίπλωμα, και ο δικαιούχος της τελευταίας μπορεί να ζητήσει την έκδοση νέου διπλώματος ευρεσιτεχνίας, το οποίο αποκαλείται δίπλωμα τροποποίησης, εφόσον το αντικείμενο του νέου διπλώματος συνδέεται με μια τουλάχιστον αξίωση του κυρίου διπλώματος. Το δίπλωμα τροποποίησης ακολουθεί την τύχη του κυρίου διπλώματος και λήγει μαζί με αυτό. Μπορεί να χρησιμοποιηθεί από όλους τους δικαιούχους αδειών εκμετάλλευσης του κυρίου διπλώματος, εκτός εάν ορίζεται διαφορετικά στις άδειες εκμετάλλευσης.

Για το δίπλωμα τροποποίησης δεν καταβάλλονται ετήσια τέλη προστασίας. Εφόσον ζητηθεί από τον κάτοχο του είναι δυνατόν να μετατραπεί σε κύριο δίπλωμα. Η ακυρότητα πάντως του κυρίου διπλώματος δεν συνεπάγεται και την ακυρότητα του διπλώματος τροποποίησης.

2.1.1 Κριτήρια Χορήγησης Διπλώματος Τροποποίησης

Το αντικείμενο της νέας εφεύρεσης πρέπει να συνδέεται με μία τουλάχιστον αξίωση του κυρίου Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας. Επίσης τα κριτήρια που ισχύουν για τη χορήγηση Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας ισχύουν και για την χορήγηση Διπλώματος Τροποποίησης και το ίδιο ισχύει για τις εξαιρέσεις.

Επίσης εάν μετά από δικαστική απόφαση ακυρωθεί το κύριο Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας, η ακυρότητα δεν συνεπάγεται αυτόματα και την ακυρότητα του Διπλώματος Τροποποίησης. Το Δίπλωμα Τροποποίησης θα εξακολουθήσει να ισχύει εφόσον καταβάλλονται γι' αυτό τα ετήσια τέλη που απαιτούνται για το κύριο Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας και η λήξη του Διπλώματος Τροποποίησης θα επέλθει την ημερομηνία που θα έληγε το κύριο Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας.

2.1.2 Εξαιρέσεις από την Χορήγηση Διπλώματος Τροποποίησης

Και για το Δίπλωμα Τροποποίησης ισχύουν όσον αφορά τις εξαιρέσεις, ό,τι και για το κύριο Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας. Οι εξαιρέσεις αυτές παρουσιάζονται στο κεφάλαιο 6 παράγραφο 1.

2.1.3 Μετατροπή Διπλώματος Τροποποίησης σε Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας

Το Δίπλωμα Τροποποίησης μπορεί να μετατραπεί μετά από αίτηση του δικαιούχου σε Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας. Για το νέο Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας που προκύπτει, ως ημερομηνία κατάθεσης θεωρείται η αυτή της κατάθεσης του Διπλώματος Τροποποίησης. Συνεπώς η διάρκεια του Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας θα είναι 20 χρόνια από αυτή την ημερομηνία.

2.2 Τι Είναι το Πιστοποιητικό Υποδείγματος Χρησιμότητας

Το Πιστοποιητικό Υποδείγματος Χρησιμότητας (Π.Υ.Χ.) είναι τίτλος προστασίας με διάρκεια 7 χρόνια που χορηγείται στον δικαιούχο για τρισδιάστατα αντικείμενα με καθορισμένο σχήμα και μορφή, που προτείνονται ως νέα, βιομηχανικά εφαρμόσιμα και με δυνατότητα να δώσουν λύση σε τεχνικό πρόβλημα. Το Πιστοποιητικό Υποδείγματος Χρησιμότητας μπορεί να χορηγηθεί για εργαλείο, όργανο, συσκευή ή εξάρτημα τους.

Τα κριτήρια χορήγησης για νέο και βιομηχανικά εφαρμόσιμο έχουν την ίδια έννοια με τα αντίστοιχα κριτήρια χορήγησης Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας.

2.2.1 Μετατροπή Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας σε Πιστοποιητικό Υποδείγματος Χρησιμότητας

Υπάρχουν δύο περιπτώσεις κατά τις οποίες μπορεί να γίνει αίτηση ώστε ένα Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας να μετατραπεί σε Πιστοποιητικό Υποδείγματος Χρησιμότητας:

- μετά από γραπτή αίτηση του δικαιούχου του Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας, να μετατραπεί η αίτηση τους σε Πιστοποιητικό Υποδείγματος Χρησιμότητας. και
- όταν δεν έχει καταβληθεί εμπρόθεσμα το τέλος έκθεσης έρευνας για μια αίτηση Διπλώματος Ευρεσιτεχνίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3^ο: ΒΙΟΤΕΧΝΟΛΟΓΙΚΕΣ ΕΦΕΥΡΕΣΕΙΣ

3.1 Ορισμός

Τα τελευταία χρόνια, η έννοια της εφεύρεσης που αναφέρθηκε στην παράγραφο 5.1, εξελίσσεται ακόμη περισσότερο, γιατί τροφοδοτείται πλέον από επιτυχήs επεμβάσεις της επιστήμης στην πρόοδο της βιοτεχνολογίας και της γενετικής τεχνολογίας. Οι τομείς αυτοί συμβάλουν σε μεγάλο βαθμό της εξοικείωση της ανθρωπότητας με την ιδέα μιας διευρυμένης χρήσης του γενετικού υλικού.

Ως βιοτεχνολογία ορίζεται οποιαδήποτε τεχνική, η οποία χρησιμοποιεί ζώντες οργανισμούς προκειμένου για τη δημιουργία ή την τροποποίηση προϊόντων με σκοπό τη βελτίωση ποικιλιών ή ζωικών ειδών, καθώς και για την ανάπτυξη μικροοργανισμών για συγκεκριμένη βιομηχανική χρήση. Η βιοτεχνολογία είναι μια σύγχρονη επιστήμη, η οποία βασίζεται στη βιοχημεία και τη μικροβιολογία, δηλαδή με το ανασυνδυασμένο DNA. Όπως όλες οι επιστήμες, έτσι και αυτή στηρίζεται στην επιστημονική γνώση και δημιουργεί νέες ευκαιρίες για τις κοινωνίες και τις εθνικές οικονομίες.

Η βιομηχανία της βιοτεχνολογίας επενδύει στο σύστημα ευρεσιτεχνίας περισσότερο από οποιαδήποτε άλλη βιομηχανία παγκοσμίως. Αυτός είναι ο κύριος λόγος για τον οποίο η βιοτεχνολογία αποτελεί καινοτομία και πρόκληση στην κύρια δομή του συστήματος των ευρεσιτεχνιών. Το προαναφερθέν μπορεί να κατανοηθεί καλύτερα εάν λάβουμε υπόψη μας ότι, η μετατροπή και επεξεργασία οργανισμών ήδη υπαρχόντων στη φύση έθεσε υπό αμφισβήτηση την παραδοσιακή διάκριση μεταξύ εφεύρεσης και ανακάλυψης ως προϋπόθεση για τη χορήγηση σχετικού διπλώματος.

3.2 Ιστορική Αναδρομή της Βιοτεχνολογίας

Από την δεκαετία του 1980 η βιοτεχνολογία αναπτύχθηκε κυρίως μέσα από μεγάλες βιοτεχνολογικές εταιρίες ενώ. Μεγάλες ευρωπαϊκές εταιρίες στους τομείς της φαρμακευτικής και της χημείας εξακολουθούν να αξιοποιούν τη βιοτεχνολογία για να παρέχουν νεωτεριστικά προϊόντα. Επίσης, παρατηρείται μια ταχεία επέκταση του τομέα των μικρών εταιριών.

Αξίζει να σημειωθεί ότι, σύμφωνα με στατιστικές των ετών 1997 – 2001, υπάρχουν περισσότερες εταιρίες στην Ευρώπη που ειδικεύονται στη βιοτεχνολογία, παρά στις Ηνωμένες Πολιτείες. Παρόλα αυτά η Ευρώπη υστερεί έναντι των

Ηνωμένων Πολιτειών όσον αφορά στην κατοχύρωση των βιοτεχνολογικών εφευρέσεων με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Επίσης, σύμφωνα με στατιστικές, το μερίδιο των διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας στον τομέα της βιοτεχνολογίας είναι μικρότερο για τους αιτούντες που προέρχονται από κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης σε σχέση με τους αντίστοιχους αιτούντες των Ηνωμένων Πολιτειών.

Από τα παραπάνω στατιστικά στοιχεία φαίνεται ότι η Ευρώπη διαθέτει, κατά μέσον όρο, υψηλής ποιότητας επιστημονική βάση, αλλά εμφανίζει αδυναμίες ως προς τη σχετική τεχνολογική και οικονομική αξιοποίηση που επιτυγχάνει. Για τον λόγο αυτό υποστηρίζεται ότι οι ευρωπαϊκές ερευνητικές προσπάθειες πρέπει να επικεντρωθούν στις νέες προοπτικές που διανοίγονται μέσω της διεπιστημονικής έρευνας. Το προαναφερθέν στηρίζεται στο γεγονός ότι, οι νέες ανακαλύψεις γίνονται όταν η βιολογική έρευνα διεξάγεται σε συνδυασμό με άλλες επιστήμες και κλάδους όπως η τεχνολογία της πληροφορικής, η χημεία και ο βιομηχανικός σχεδιασμός αυτών.

Τέλος, μπορούμε να παραθέσουμε το σχόλιο ότι, η βιοτεχνολογική επανάσταση γεννήθηκε, ετράφη και γαλουχήθηκε από την έρευνα. Υπάρχει, επομένως, ένας αδιαμφισβήτητος δεσμός ανάμεσα στην έρευνα, την εφευρετική καινοτομία, τον ανταγωνισμό και την παραγωγή, ως στοιχεία κοινωνικής ευημερίας.

3.3 Η Έννοια της Ευρεσιτεχνίας στη Βιοτεχνολογία

Η κοινωνική αξία μιας εφεύρεσης δεν συνεχεται αποκλειστικά με τη χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Το ανθρώπινο πνεύμα, τουλάχιστον στο πεδίο των νέων τεχνολογιών, είναι τόσο ρηξικέλευθα δημιουργικό, ώστε δεν θα παύσει να εφευρίσκει και να καινοτομεί είτε υπάρχουν διπλώματα ευρεσιτεχνίας είτε όχι. Είναι αποδεκτό ότι, η ενδεχόμενη χορήγηση σχετικού διπλώματος δεν συνεχεται με την εμπορική επιτυχία. Έτσι και στο πεδίο των βιοτεχνολογικών εφευρέσεων, η αξία της προστασίας του δικαίου ευρεσιτεχνίας είναι σημαντική, όχι όμως και *sine qua non* για την πρόοδο της βιοτεχνολογικής επιστήμης. Αυτό στο οποίο συμβάλλει η χορήγηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας είναι η ευθυγράμμιση της ατομικής αξίας της εφεύρεσης και εν γένει της καινοτόμου ιδέας με την κοινωνική αξία της αποδοχής της και της παρακίνησης περαιτέρω επιστημονικής δραστηριότητας. Η καλύτερη προστασία θα βοηθήσει όχι τόσο στο πεδίο της πρωτογενούς σύλληψης της εφευρετικής ιδέας, αλλά στο πεδίο της εφαρμογής της και στα επόμενα στάδια αυτής.

Τέλος, στο πεδίο της αποκάλυψης και περιγραφής της εφεύρεσης, ειδικά όσον αφορά στις βιοτεχνολογικές εφευρέσεις, έχει αποδειχθεί ότι η πρακτική αυτή διάσταση δεν λαμβάνεται τόσο σοβαρά υπόψη κατά την εξέταση των σχετικών αιτήσεων. Έτσι, συνηθέστατα χορηγούνται διπλώματα ευρεσιτεχνίας επί αδικαιολόγητα ευρείας διατύπωσης αξιώσεις.

3.4 Βιοτεχνολογία & Επιδεκτικότητα Κατοχύρωσης

Προκειμένου για την προστασία των εφευρέσεων πρωταρχικός σκοπός είναι ο προσδιορισμός εάν αυτή είναι δεκτική διπλώματος ευρεσιτεχνίας ή όχι. Η δυνατότητα κατοχύρωσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας εκτίθεται στα άρθρα 52 και 53 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης.

Το άρθρο 52 παράγραφο 1 ορίζει ότι *«ευρωπαϊκά διπλώματα ευρεσιτεχνίας χορηγούνται για εφευρέσεις νέες, που εμπεριέχουν εφευρετική δραστηριότητα και έχουν βιομηχανική εφαρμογή»*. Στην παράγραφο 2 απαριθμούνται ορισμένα επιτεύγματα του πνεύματος, συμπεριλαμβανομένων των ανακαλύψεων και των επιστημονικών θεωριών, τα οποία δεν μπορούν να θεωρηθούν ως εφευρέσεις.

Το άρθρο 53 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης αναφέρεται σε εφευρέσεις που εξαιρούνται από την κατοχύρωση με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Το άρθρο αυτό, θα μπορούσαμε να πούμε ότι, αντανακλά τις ηθικές θεωρήσεις τις οποίες τα συμβαλλόμενα κράτη επιθυμούσαν να λάβουν υπ' όψιν κατά την ψήφιση του κειμένου της Σύμβασης. Όμως, η Ευρωπαϊκή Σύμβαση υπεγράφη σε μια εποχή κατά την οποία κανένας δεν μπορούσε να οραματισθεί την εξέλιξη της βιοτεχνολογίας. Σύμφωνα, λοιπόν, με τις διατάξεις του άρθρου 53 *«δεν χορηγούνται διπλώματα ευρεσιτεχνίας α) για εφευρέσεις των οποίων η δημοσίευση ή η εφαρμογή αντίκειται στη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη, καθώς και β) για ποικιλίες φυτών ή είδη ζώων ή βιολογικές κυρίως μεθόδους για την παραγωγή φυτών ή ζώων»*. Στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 53, ορίζεται ότι δεν χορηγούνται διπλώματα ευρεσιτεχνίας για ποικιλίες φυτών ή είδη ζώων ή βιολογικές κυρίως μεθόδους για την παραγωγή αυτών. Η παράγραφος αυτή αποτελεί εμπόδιο ως προς την κατοχύρωση διπλωμάτων επί μεθόδων και προϊόντων που σχετίζονται με τη γενετική μηχανική. Επίσης, τίθεται το ερώτημα του κατά πόσο στενά πρέπει να ερμηνευθούν οι όροι «χρηστά ήθη» και «δημόσια τάξη».

Στο άρθρο 52 παράγραφος 4 εξαιρούνται από την κατοχύρωση ως διπλώματα ευρεσιτεχνίας οι μέθοδοι χειρουργικής ή θεραπευτικής αγωγής του ανθρώπινου σώματος ή του σώματος των ζώων, καθώς και οι αντίστοιχες διαγνωστικές μέθοδοι με το αιτιολογικό ότι δεν θεωρούνται εφευρέσεις που έχουν βιομηχανική εφαρμογή. Δεν εξαιρούνται, λοιπόν, από την κατοχύρωση με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας τα φαρμακευτικά σκευάσματα και εν γένει τα φαρμακευτικά προϊόντα. Όσον αφορά στη θεωρητική θεμελίωση της διάταξης, ο λόγος, κατ' αρχήν, της εξαίρεσης βασίζεται στο επιχείρημα ότι η ενάσκηση της ιατρικής επιστήμης ορθό είναι να συμμορφώνεται με την ιατρική δεοντολογία και όχι με τους κανόνες που διέπουν το δίκαιο εν γένει και ειδικότερα τον εμπορικό ανταγωνισμό. Κατ' επέκταση, το δίκαιο της ευρεσιτεχνίας δεν πρέπει να σχετίζεται με την ιατρική, σε αυτό τουλάχιστον το επίπεδο. Η ιατρική επιστήμη, διεπόμενη από την ηθική επιταγή *salus aegroti suprema lex est*, κινείται μεταξύ των ειδικών τεχνικών γνώσεων, οι οποίες επιτρέπουν την αποκατάσταση της ανθρώπινης υγείας και τη διάσωση των ανθρώπινων ζώων και των ηθικών επιταγών που καθορίζουν τα όρια του επιτρεπτού της επέμβασης του ανθρώπου στο αγαθό της ζωής και της υγείας. Οι κανόνες, οι οποίοι καλούνται «κανόνες ιατρικής δεοντολογίας», προσδιορίζουν την ιατρική επιμέλεια προς αντιμετώπιση των απόλυτων αγαθών του ασθενούς. Στους κανόνες αυτούς που διαμορφώνονται στο πλαίσιο των χρηστών ιατρικών ηθών ανάγονται και πλείστα ζητήματα που σχετίζονται με τις μεθόδους χειρουργικής ή θεραπευτικής αγωγής του ανθρώπινου σώματος, καθώς και οι αντίστοιχες διαγνωστικές μέθοδοι.

Σύμφωνα, λοιπόν, με τα προαναφερθέντα, οι συντάκτες της Ευρωπαϊκής Σύμβασης, απλά επιθυμούν την προάσπιση της ανθρώπινης υγείας, δηλαδή της προσωπικότητας στο σύγχρονο προσδιορισμό της, αλλά και της υγείας των ζώων.

3.4.1 Η Περίπτωση των Μικροβιολογικών Μεθόδων

Όπως, λοιπόν, διατυπώνεται από το άρθρο 53 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης, οι προαναφερθείσες διατάξεις δεν έχουν εφαρμογή σε μικροβιολογικές μεθόδους και σε προϊόντα που λαμβάνονται με αυτές τις μεθόδους. Αυτό πρακτικά σημαίνει ότι:

- α) οι μικροβιολογικές μέθοδοι είναι δεκτικές διπλώματος ευρεσιτεχνίας και
- β) τα προϊόντα που προκύπτουν από αυτές τις μεθόδους είναι ομοίως δεκτικά διπλώματος.

Όσον αφορά ειδικά στα προϊόντα που λαμβάνονται με την εφαρμογή μικροβιολογικών μεθόδων, φαίνεται ότι αυτά είναι δεκτικά διπλώματος ευρεσιτεχνίας ακόμα και αν αφορούν σε ποικιλίες φυτών ή είδη ζώων.

Μικροβιολογικές καλούνται οι μέθοδοι δημιουργίας, μετασχηματισμού και χρήσης μικροοργανισμών. Σύμφωνα με την πρακτική του Ευρωπαϊκού Γραφείου Ευρεσιτεχνίας, για τους σκοπούς της χορήγησης διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας οι μικροβιολογικές μέθοδοι θεωρούνται ότι καλύπτουν εφευρέσεις ευρισκόμενες στο πεδίο της κυτταρικής και μοριακής βιολογίας στις οποίες βασίζεται η γενετική μηχανική.

Η δυνατότητα κτήσης δικαιώματος ευρεσιτεχνίας επί μικροβιολογικών εφευρέσεων δόθηκε από το Ευρωπαϊκό Γραφείο. Οπότε, η αναπαραγωγή ενός μικροοργανισμού αποτελεί μικροβιολογική διαδικασία και, επομένως, το προϊόν μιας τέτοιας αναπαραγωγής είναι δεκτικό κατοχύρωσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Από την άλλη, μικροοργανισμοί οι οποίοι βρίσκονται στη φύση δεν είναι επιδεκτικοί διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Συγκεκριμένα το Ευρωπαϊκό Γραφείο ορίζει ότι *«ο όρος μικροβιολογική μέθοδος πρέπει να ερμηνεύεται σαν να καλύπτει όχι μόνο τις μικροβιολογικές μεθόδους οι οποίες κάνουν χρήση μικροοργανισμών, αλλά και τις μεθόδους για την παραγωγή νέων μικροοργανισμών, όπως επί παραδείγματι συμβαίνει στις περιπτώσεις της γενετικής μηχανικής... Ο όρος μικροβιολογική μέθοδος καλύπτει επίσης το πεδίο των πλασμιδίων και των ιών»*.

Επομένως, παρατηρούμε ότι τα όρια για την επιδεκτικότητα καταχώρησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας συνδέονται με το αν οι μικροοργανισμοί προκύπτουν φυσικά ή όχι. Τέτοιες περιπτώσεις αποτελούν η αναγνώριση της ταυτότητας των γονιδίων και των ακολουθιών τους. Πάντως, στην πράξη φαίνεται ότι η τάση που ακολουθείται τα τελευταία χρόνια από το Ευρωπαϊκό Γραφείο είναι να δέχεται τέτοιες αιτήσεις, εφ' όσον τηρούνται οι προϋποθέσεις χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνίας και, ιδίως, εφ' όσον μπορεί να επιτευχθεί υπέρβαση της στάθμης της τεχνικής.

Ευρωπαϊκά διπλώματα ευρεσιτεχνίας έχουν χορηγηθεί μέχρι τώρα για εφευρέσεις που αφορούν στην παραγωγή ιντερφερόνης τύπου άλφα, ιντερφερόνης τύπου γάμμα, παραγόντων πήξης του αίματος VIII, t-PA (ενεργοποιητών πλασμινογόνου ιστικού τύπου), ερυθροποιητίνης (EPO) και άλλων αντίστοιχων μικροβιολογικών μεθόδων.

Το ζήτημα για το αν οι μικροβιολογικές μέθοδοι δύναται ευρεσιτεχνιακής καταχώρησης, απασχόλησε και τους συντάκτες της Οδηγίας 98/44/EK. Σύμφωνα με τη διάταξη του άρθρου 4 παράγραφο 3 αυτής δεν θίγεται η δυνατότητα ευρεσιτεχνιακής κατοχύρωσης για εφευρέσεις που έχουν «ως αντικείμενο μικροβιολογική μέθοδο ή άλλες τεχνικές μεθόδους ή προϊόν που παράγεται μέσω τέτοιων μεθόδων».

Αντίθετα, καμία αναφορά δε γίνεται στην Ευρωπαϊκή Σύμβαση για τη χορήγηση διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας για τα ανθρώπινα όντα, καθώς και για το ανθρώπινο σώμα και τα τμήματα ή τα στοιχεία αυτού. Υποστηρίζεται ότι «αποτελεί γενική αρχή της Σύμβασης, έστω και εάν δεν είναι ρητά διατυπωμένη», ότι αυτά αποτελούν αντικείμενο μη επιδεκτικό κατοχύρωσης διά διπλώματος ευρεσιτεχνίας. Αντίθετα, η Οδηγία 98/44/EK στο άρθρο 5 αυτής προέβλεψε σαφώς ότι το ανθρώπινο σώμα, στα διάφορα στάδια του σχηματισμού και της ανάπτυξής του δεν μπορεί να αποτελέσει εφεύρεση επιδεκτική κατοχύρωσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Πάντως, κατά το παρελθόν έχουν χορηγηθεί διπλώματα ευρεσιτεχνίας από το Ευρωπαϊκό Γραφείο για τμήματα ανθρώπινου σώματος που έχουν απομονωθεί από αυτό.

Πρόσφατα, μάλιστα, το Γραφείο έκανε δεκτή την αίτηση για χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας για μία εφεύρεση η αξίωση της οποίας περιελάμβανε ανθρώπινη ζώσα ύλη *per se*. Η συγκεκριμένη εφεύρεση η οποία είχε τίτλο «παραγωγή διαγονιδιακής πρωτεΐνης» κατατέθηκε τον Νοέμβριο του 1996 από το Υπουργείο Γεωργίας του Ισραήλ.

3.5 Βιοτεχνολογία & Οδηγία 98/44/EK – Ελληνικό Δίκαιο

Τον Οκτώβριο του 1988 για πρώτη φορά τέθηκε το θέμα των βιοτεχνολογικών εφευρέσεων και η έννομη προστασία αυτών από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή. Το θέμα που έπρεπε να απαντηθεί ήταν πως οι παραδοσιακές θεωρήσεις του δικαίου της ευρεσιτεχνίας μπορούν να τύχουν εφαρμογής σε εφευρέσεις που σχετίζονται με το βιολογικό υλικό.

Πολλές προσπάθειες έχουν γίνει από το 1992 μέχρι σήμερα για την υιοθέτηση ή μη ως εφευρέσεις αυτές που σχετίζονται με το βιολογικό υλικό. Μέχρι σήμερα μόνο επτά κράτη – μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης έχουν ενσωματώσει την Οδηγία στο εσωτερικό του δίκαιο. Αυτά είναι η Δανία (Μάιος 2000), η Φινλανδία (Ιούνιος 2000),

το Ηνωμένο Βασίλειο (Ιούλιος 2000), η Ιρλανδία (Ιούλιος 2000), η Ελλάδα (Οκτώβριος 2001), η Ισπανία (Απρίλιος 2002) και τελευταία η Πορτογαλία (Ιούλιος 2003). Για τα υπόλοιπα κράτη – μέλη η Επιτροπή αποφάσισε να προσφύγει στο Δικαστήριο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων.

Η ελληνική νομοθεσία για τις βιοτεχνολογικές εφευρέσεις κινείται στο πλαίσιο των κειμένων που διέπουν το ευρωπαϊκό δίκαιο. Τόσο η Ευρωπαϊκή Σύμβαση όσο και η Οδηγία 98/44/EK αποτελούν τμήμα του ελληνικού θετικού δικαίου. Τις διατάξεις της Ευρωπαϊκής Σύμβασης επαναλαμβάνει και ο ν. 1733/1987, ως μεταγενέστερος του ν. 1607/1986. Να σημειώσουμε σε αυτό το σημείο ότι οι βιοτεχνολογικές ευρεσιτεχνίες δεν ρυθμίζονται από το γενικό δίκαιο αλλά και ερμηνεύονται σε συνδυασμό με ορισμένες κρίσιμες προβλέψεις του ειδικού δικαίου για τη βιοηθική. Αυτές συνοψίζονται επιγραμματικά στις διατάξεις της Σύμβασης για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη βιοϊατρική (Σύμβαση του Oviedo), της Σύμβασης για τη Βιολογική Ποικιλότητα του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών (Σύμβαση του Ρίο) και της Οικουμενικής Διακήρυξης της UNESCO για το ανθρώπινο γονιδίωμα και τα δικαιώματα του ανθρώπου. Ειδικά στην περίπτωση της ελληνικής έννομης τάξης, η προσέγγιση των διεθνών αυτών συμβάσεων επιβάλλεται για έναν ακόμη λόγο. Διότι, επί του παρόντος, ο εφαρμοστής του δικαίου κινείται σε ένα πεδίο στο οποίο ο κοινός νομοθέτης δεν έχει παρέμβει ρυθμιστικά με εξαίρεση την ενσωμάτωση της Οδηγίας 98/44/EK με το Π.Δ. 321/2001. Επομένως, είναι εύλογα αναγκασμένος να αναχθεί σε υπερνομοθετικό επίπεδο για να αντιμετωπίσει ένα πρακτικό πρόβλημα το οποίο τυχόν ανακύψει.

3.6 Βιοτεχνολογικές Εφευρέσεις, Χρηστά Ήθη & Δημόσια Τάξη

Η δημόσια τάξη και τα χρηστά ήθη αντιστοιχούν σε δεοντολογικές ή ηθικές αρχές που αναγνωρίζονται σε ένα κράτος και των οποίων ο σεβασμός επιβάλλεται, ιδιαίτερα στο πεδίο της βιοτεχνολογίας, λόγω της δυνητικής εμβέλειας των εφευρέσεων στον τομέα αυτό και της εγγενούς σχέσης τους με ζώσα ύλη. Σύμφωνα με το άρθρο 5 παράγραφος 1 του Π.Δ.321/2001 δεν είναι το αντικείμενο της εφεύρεσης το οποίο εκτιμάται για να διαγνωσθεί εάν αντιτίθεται στη δημόσια τάξη και τα χρηστά ήθη, αλλά η εμπορική εκμετάλλευση της εφεύρεσης αυτής.

Επίσης στην παράγραφο 2 του ίδιου άρθρου παρατίθεται ενδεικτικός κατάλογος βιοτεχνολογικών εφευρέσεων που θεωρούνται ανεπίδεκτες κατοχύρωσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, ως αντικείμενες στη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Έτσι, σύμφωνα με τον ενδεικτικό αυτό κατάλογο, θεωρούνται ανεπίδεκτες διπλώματος ευρεσιτεχνίας:

- α) οι μέθοδοι κλωνοποίησης ανθρώπων,
- β) οι μέθοδοι τροποποίησης της βλαστικής γενετικής ταυτότητας του ανθρώπινου όντος,
- γ) οι χρήσεις ανθρώπινων εμβρύων για βιομηχανικούς ή εμπορικούς σκοπούς, και
- δ) οι μέθοδοι τροποποίησης της γενετικής ταυτότητας των ζώων που ενδέχεται να προκαλέσουν σε αυτά ταλαιπωρίες χωρίς ουσιαστική ιατρική χρησιμότητα για τον άνθρωπο ή για τα ζώα, καθώς και τα ζώα που παράγονται με τέτοιους μεθόδους.

Η χρήση ανθρώπινων εμβρύων για βιομηχανικούς ή εμπορικούς σκοπούς αντίκειται στις βασικές συνταγματικές διατάξεις για την προστασία της υγείας και μάλιστα υπό δύο εκδοχές. Είτε ως προστασία της υγείας του εμβρύου είτε ως συγκεκριμένη νομοθετική εξειδίκευση της γενικής υποχρέωσης του κράτους να μεριμνά για την υγεία των πολιτών. Μια τέτοια χρήση αντίκειται στη συνταγματική επιταγή της αξίας του ανθρώπου και της ανάπτυξης της προσωπικότητας αυτού.

Όπως προαναφέρθηκε ο παραπάνω κατάλογος είναι ενδεικτικό. Αφού, όμως, είναι ενδεικτικός εύκολα τίθεται το ερώτημα ποια είναι τα κριτήρια για των εντοπισμό των λοιπών περιπτώσεων κατά τις οποίες στοιχειοθετείται αντίθεση με τη δημόσια τάξη ή τα χρηστά ήθη. Τα κριτήρια αυτά εντοπίζονται στις διατάξεις για τα ανθρώπινα δικαιώματα. Οι αρχές για τα ανθρώπινα δικαιώματα επιδρούν στη συνολική έννομη αξιολόγηση μιας αίτησης για την κατοχύρωση μιας εφεύρεσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας.

3.7 Εφευρέσεις για Μικροβιολογικές Μεθόδους

3.7.1 Μικροβιολογικές μέθοδοι

Οι μικροβιολογικές μέθοδοι είναι επιδεκτικές κατοχύρωσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας βάσει του άρθρου 53 παράγραφος 2 ν. 1607/1986, αλλά και του ν. 2128/1993 που κυρώνει τη Συνθήκη της Βουδαπέστης. Εξαιρέση, πάντως, από την

κατοχύρωση μιας μεθόδου που αφορά σε μικροβιολογικές μεθόδους θα μπορούσε να θεμελιωθεί στην αντίθεση με τη δημόσια τάξη και τα χρηστά ήθη, κυρίως με την αιτιολογία της προστασίας της υγείας ή του περιβάλλοντος. Κριτήρια στην περίπτωση αυτή για την αξιολόγηση των σχετικών μεθόδων μπορούν να αποτελέσουν οι αναλυτικές προβλέψεις της Οδηγίας 90/219/ΕΟΚ για την περιορισμένη χρήση γενετικώς τροποποιημένων οργανισμών, όπως ισχύει, οι οποίες αναφέρονται ειδικά σε παραμέτρους ασφάλειας για τη χρήση γενετικά τροποποιημένων μικροοργανισμών, καθώς και οι συναφείς προβλέψεις της τροποποιητικής Οδηγίας 98/81/ΕΚ, η οποία δεν έχει ακόμα ενσωματωθεί στο ελληνικό δίκαιο.

3.7.2 Το Ανθρώπινο Σώμα

Το Π.Δ. 321/2001 στο άρθρο 4 παράγραφος 1, αποκλείει ρητά την κατοχύρωση με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας του ανθρώπινου σώματος, καθώς και των διαφόρων σταδίων του σχηματισμού και της ανάπτυξης του. Ως ανθρώπινο σώμα ορίζεται από διάφορους μελετητές ως το υλικό μέρος του ανθρώπου, σε αντιδιαστολή προς την ψυχή ή το πνεύμα, ή ακόμα και το υλικό μέρος της ανθρώπινης ύπαρξης. Οπότε, μπορούμε να δεχτούμε ότι το ανθρώπινο σώμα υπάρχει και πριν από τη γέννησή του ανθρώπου, από τη στιγμή δηλαδή της γονιμοποίησης του ωαρίου.

Σε αυτό το σημείο αξίζει να υπενθυμίσουμε ότι το δίκαιο αναγνωρίζει τον άνθρωπο ως υποκείμενο δικαίου και ότι το δίκαιο είναι αυτό που δημιουργεί τον άνθρωπο ως νομικά μορφοποιημένη ενότητα η θέση του οποίου μέσα στο δίκαιο ορίζεται από το υλικό υπόβαθρό του, δηλαδή το ανθρώπινο σώμα. Επίσης, το ανθρώπινο σώμα δεν μπορεί να θεωρηθεί πράγμα οπότε και προστατεύεται από την αρχή του σεβασμού και της προστασίας της ανθρώπινης αξίας.

Το προαναφερθέν άρθρο του Π.Δ. 321/2001, αποκλείει, επίσης, την κατοχύρωση με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας όλων των επιμέρους στοιχείων⁸ του ανθρώπινου σώματος. Το επιχείρημα για τον αποκλεισμό είναι ότι η διάγνωση των στοιχείων αυτών έγκειται μάλλον στα όρια της ανακάλυψης παρά της εφεύρεσης, λόγω και του γεγονότος ότι δεν στοιχειοθετείται καμιά μορφή υπέρβασης της στάθμης της τεχνικής.

Να σημειωθεί ότι, προκειμένου να τηρηθεί και η προϋπόθεση της βιομηχανικής εφαρμογής, η εφαρμογή μιας ακολουθίας ή μερικής ακολουθίας ενός

⁸ Με τον όρο στοιχεία εννοούνται τα όργανα του ανθρώπινου σώματος, οι ιστοί, τα κύτταρα, τα γονίδια, οι αλληλουχίες βάσεων DNA, συμπεριλαμβανομένων των αντίστοιχων μερικών αλληλουχιών.

γονιδίου πρέπει να αναφέρεται συγκεκριμένα στην υποβληθείσα αίτηση για τη χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

3.7.3 Βιοηθική & Ανθρώπινο Σώμα

Όσον αφορά το ανθρώπινο σώμα και τα στοιχεία αυτού, κρίνεται σκόπιμη η εξέταση της Σύμβασης του Oviedo και της Διακήρυξης της UNESCO σε συνάρτηση με την ευρεσιτεχνιακή κατοχύρωση εφευρέσεων. Η Σύμβαση του Oviedo και η Διακήρυξη της UNESCO αποκλείουν κάθε μορφή εμπορευματοποίησης του ανθρώπινου σώματος ή των στοιχείων του όπως αυτά συναντώνται στη φύση.

Το ερώτημα που μπορεί να τεθεί εδώ είναι, εάν σύμφωνα με τα κείμενα βιοηθικής μπορεί να θεωρηθεί ως επιδεκτική διπλώματος ευρεσιτεχνίας μια εφεύρεση η οποία αφορά στην «κατασκευή στοιχείων της ανθρώπινης βιολογίας» και, εάν ναι, κατά πόσο μια τέτοια εφεύρεση είναι δεκτική οικονομικής εκμετάλλευσης; Οδηγούμαστε, λοιπόν, σε αποδοχή της απαγόρευσης της εμπορευματοποίησης του ανθρώπινου σώματος, η οποία εκπορεύεται από τον συνδυασμό των διατάξεων του δικαίου ευρεσιτεχνίας και των κειμένων για τη βιοηθική.

Η απαγόρευση εμπορευματοποίησης και οικονομικής εκμετάλλευσης του ανθρώπινου σώματος και των στοιχείων του έχει ως βασικό συντελεστή τον σεβασμό της ανθρώπινης αξίας. Ειδικά τα ανθρώπινα όργανα, οι ιστοί τα γονίδια ή τα κύτταρα αποτελούν πράγματα εκτός συναλλαγής. Πράγματι, ο κίνδυνος να θιγεί η αξία του προσώπου, να μετατραπεί δηλαδή από υποκείμενο δικαίου σε αντικείμενο υπό την ενδεχόμενη πίεση από ανάγκη να πωλήσει ή να αγοράσει ζωτικά όργανα ή ιστούς, είναι αυτός που δικαιολογεί την απαγόρευση. Πρόκειται, με άλλα λόγια, για ασφαλιστική δικλείδα αποτροπής έκπτωσης της ανθρώπινης αυτονομίας.

3.8 Το Ανθρώπινο Γονίδιο ως Αντικείμενο Ευρεσιτεχνίας

3.8.1. Το Ανθρώπινο Γονίδιο

Το ανθρώπινο γονίδιο αποτελεί τμήμα του ανθρώπινου σώματος, ευρισκόμενο στο κέντρο του κληρονομικού μηχανισμού. Βιολογικά το ανθρώπινο γονίδιο μπορεί να χαρακτηριστεί ως ένα θεμελιώδες «συστατικό υλικό» του ανθρώπινου σώματος, ενώ χημικά αποτελεί μια σειρά από ζεύγη βάσεων που βρίσκονται σε συγκεκριμένο τμήμα του DNA. Το σύνολο των γονιδίων του ανθρώπου αποτελεί το ανθρώπινο γονιδίωμα.

Το ανθρώπινο γονίδιο δεν θεωρείται ζωντανή μονάδα, αλλά χημικό στοιχείο, το οποίο δεν μπορεί να εκπληρώσει τον ρόλο του παρά μόνο εντός του πυρήνα του κυττάρου και δεν μπορεί να αναπαραχθεί παρά με τη συνδρομή άλλων χημικών ουσιών. Για το λόγο αυτό επιτρέπεται ορισμένη χρήση του γενετικού υλικού. Τόσο η Σύμβαση όσο και η Διακήρυξη, όπως προαναφέρθηκε, αντιμετωπίζουν το ανθρώπινο γονίδιο όχι ως υποκείμενο αλλά ως αντικείμενο δικαίου. Έτσι, μπορούμε να πούμε ότι το ανθρώπινο γονίδιο, ως τμήμα του ανθρώπινου σώματος και όσο είναι ενταγμένο σε αυτό, αποτελεί αναπόσπαστο κομμάτι αυτού και διέπεται από τις αρχές και τους κανόνες που διέπουν το ανθρώπινο σώμα ως σύνολο. Αντίθετα, εάν αποχωρισθεί αποκτά μία υλική αυτοτέλεια που επιτρέπει πλέον τον αυτόνομο νομικό χαρακτηρισμό του. Η διαπίστωση αυτή θα μας επιτρέψει να οριοθετήσουμε το πεδίο χαρακτηρισμού των γονιδίων στα πλαίσια του δικαίου της ευρεσιτεχνίας.

3.8.2 Ανθρώπινο Γονίδιο & Κατοχύρωση με Δίπλωμα Ευρεσιτεχνίας

Όπως είπαμε, ότι το ανθρώπινο γονίδιο επιδέχεται νομική αξιολόγηση και χαρακτηρισμό μόνο όταν αποκτήσει υλική αυτοτέλεια. Η πράξη διαχωρισμού του γονιδίου από το σώμα του ανθρώπου θα αποτελέσει και τον δικαιολογητικό λόγο για την ένταξη του γονιδίου σε ένα ιδιαίτερο καθεστώς νομικής προστασίας, διαφορετικό από το υποκείμενο από το οποίο προήλθε.

Καταλήγουμε, λοιπόν, στο συμπέρασμα ότι, αν το γονίδιο μπορεί να θεωρηθεί ενταγμένο στο ανθρώπινο σώμα και, επομένως, στερείται υλικής αυτοτέλειας, η οποιαδήποτε κατοχύρωση αυτού με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας είναι νομικά αδύνατη αλλά και ηθικά αδιανόητη. Αν κάτι τέτοιο ήταν δυνατόν, θα ήταν νομικά επιτρεπτή και η επακόλουθη κατοχύρωση του ίδιου του ανθρώπου με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Όμως, το ανθρώπινο σώμα παραμένει εκτός κατοχύρωσης, αφού ο ανθρώπινος οργανισμός δεν αποτελεί «αντικείμενο».

Το ζήτημα, όμως, καθίσταται περισσότερο πολύπλοκο στην περίπτωση κατά την οποία τμήμα του γενετικού υλικού έχει αποχωρισθεί από το ανθρώπινο σώμα. Το ανθρώπινο γονίδιο, μολονότι δεν διαθέτει αφ' εαυτού αυτοτέλεια και αυθύπαρκτη αξία, κρίνεται δεκτικό νομικής προστασίας λόγω του ότι μετέχει της αξίας του συγκεκριμένου ανθρώπου από τον οποίο προέρχεται. Ακόμα, δηλαδή, και εάν το γονίδιο αποχωρισθεί από το ανθρώπινο σώμα, διατηρεί λόγω της φύσης και της προέλευσης του την αξία που το δίκαιο αναγνωρίζει στον άνθρωπο.

3.8.3 Η Κατοχύρωση Βιοτεχνολογικών Εφευρέσεων που Αφορούν το Ανθρώπινο Γενετικό Υλικό

Η Σύμβαση του Oviedo όσο και πολλές εθνικές νομοθεσίες απαγορεύουν ρητά την εμπορευματοποίηση προϊόντων ανθρώπινης προέλευσης. Αυτό συντείνει υπέρ του επιχειρήματος ότι το γενετικό υλικό εν γένει και ειδικότερα το ανθρώπινο γονίδιο αποτελεί *res extra commercium*. Η ανθρώπινη, όμως, αξία είναι πιθανόν να θίγεται με την εμπορευματοποίηση του γενετικού υλικού διότι, κατ' αυτόν τον τρόπο, φαίνεται ότι η βιολογική υπόσταση του ανθρώπου αναλώνεται όχι προς το συμφέρον του ιδίου, αλλά προς το συμφέρον τρίτων και ενδέχεται να μετατραπεί σε ένα μέσο για την εξυπηρέτηση εμπορικών σκοπών.

Για περιπτώσεις ανανεώσιμων τμημάτων, π.χ. μαλλιά, αίμα, γενετικό υλικό κ.λ.π., δεν θίγεται η ακεραιότητα και η αξία της βιολογικής υπόστασης του προσώπου, εφ' όσον αυτά έχουν ληφθεί με τη συναίνεσή του εξεταζόμενου ανθρώπου ή είναι αποτέλεσμα παραχώρησης δυνάμει χαρακτηριστικών δικαιωπραξιών. Αυτό το οποίο απαγορεύεται είναι ο καθ' εαυτό υποβιβασμός του ανθρώπινου σώματος ή των τμημάτων αυτού σε αντικείμενο και μέσο για τη δημιουργία κέρδους. Επομένως, η παραχώρηση με χαρακτηριστική δικαιοπραξία του γενετικού υλικού για ερευνητικούς σκοπούς δεν αποτελεί εμπορευματοποίηση του ανθρώπου, του ανθρώπινου σώματος και των τμημάτων αυτού, ανεξάρτητα από το ενδεχόμενο που υπάρχει το αποτέλεσμα της έρευνας να καταλήξει σε εφεύρεση υπό την έννοια της επίλυσης τεχνικού προβλήματος με εφαρμογή φυσικών νόμων, κατά τρόπο δηλαδή που η λύση να υπερβαίνει τη γνωστή στάθμη της τεχνικής. Η εφεύρεση αυτή εάν είναι νέα, εμπεριέχει εφευρετική δραστηριότητα και είναι επιδεκτική βιομηχανικής εφαρμογής είναι ενδεχόμενο να αποτελέσει αντικείμενο κατοχύρωσης διά διπλώματος ευρεσιτεχνίας.

Αντικείμενο του δικαιώματος ευρεσιτεχνίας είναι ένα άυλο αγαθό, δηλαδή η εφευρετική ιδέα και όχι κάθε υλική ενσωμάτωση ή η εφαρμογή της. Επομένως, το ανθρώπινο γονίδιο δεν αποτελεί αυτό καθ' εαυτό αντικείμενο κατοχύρωσης με δίπλωμα ευρεσιτεχνίας. Ομοίως, δεν μπορούν να αποτελέσουν αντικείμενο σχετικού διπλώματος οι πληροφορίες που περικλείονται μέσα σε αυτό. Αντίθετα, αντικείμενο του διπλώματος ευρεσιτεχνίας αποτελεί η εφευρετική ιδέα, ή άλλως το πνευματικό επινόημα που πραγματοποιήθηκε έχοντας το γενετικό υλικό ως βάση για την υπέρβαση της εφευρετικής στάθμης. Η διάκριση αυτή είναι σημαντική, γιατί επιτρέπει την κατάρριψη του κατά τα άλλα εσφαλμένου επιχειρήματος σχετικά με την

ιδιοκτησιακή υποδούλωση του ανθρώπου μέσω των βιοτεχνολογικών εφευρέσεων. Έτσι, ο δικαιούχος της ευρεσιτεχνίας δεν καθίσταται κύριος του ανθρώπινου γενετικού υλικού ή του γονιδίου που υπήρξε η βάση της εφεύρεσής του, αλλά απλώς αποκτά δικαίωμα στην εφεύρεσή του. Το δικαίωμα περιορίζεται στην εκμετάλλευση του αντικειμένου αυτής και στον αποκλεισμό τρίτων από το να κάνουν χρήση της προστατευόμενης εφεύρεσης.

Επομένως, με το δίπλωμα ευρεσιτεχνίας δεν αποκτάται κανενός είδους ιδιοκτησιακό δικαίωμα επί του ανθρώπου, του σώματος ή των τμημάτων αυτού.

3.8.4 Η Οικονομική Διάσταση των Βιοτεχνολογικών Εφευρέσεων

Με τη χορήγηση διπλώματος ευρεσιτεχνίας δημιουργείται το δικαίωμα στην ευρεσιτεχνία, αντικείμενο του οποίου είναι η εφευρετική ιδέα. Ο δικαιούχος της ευρεσιτεχνίας έχει την εξουσία να επιχειρεί πράξεις εκμετάλλευσης της εφεύρεσης και ιδίως να προβαίνει στην παραγωγή, χρήση και διάθεση στην αγορά του αντικειμένου της εφεύρεσης, στην έκθεση αυτού προς εμπορία ή πώληση και γενικότερα σε ότι αποτελεί εκμετάλλευση του αντικειμένου της εφεύρεσης. Οι εξουσίες αυτές θα ήταν ανούσιες αν ο δικαιούχος δεν είχε επίσης την εξουσία να αποκλείει τρίτους από την εκμετάλλευση της εφεύρεσης.

Εκτός από τα προαναφερθέντα, είναι αναγκαίο να επισημανθεί ότι δημιουργείται ένα ιδιαίτερο σχήμα προστασίας, λαμβανομένου υπ' όψιν και του πεδίου ανάπτυξης της οικονομίας της αγοράς στις ημέρες μας. Ενώ, δηλαδή, η οικονομία της αγοράς βασίζεται σε μια μάλλον φιλελεύθερη λογική, η ευχερής πρόσβαση στην τεχνογνωσία και η χορήγηση μονοπωλιακών δικαιωμάτων σε προϊόντα μιας τεχνολογίας αιχμής όπως η βιοτεχνολογία θα μπορούσε να θεωρηθεί αμφισβητήσιμη. Επιπλέον, τίθεται το ερώτημα εάν το σύστημα παροχής διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας αποτελεί τον πιο πρόσφορο τρόπο ενίσχυσης της επιστημονικής έρευνας στο πεδίο των βιοτεχνολογικών εφευρέσεων ή εάν τα αποτελέσματα του συστήματος αυτού καθίστανται, πράγματι, τέτοια ώστε να αναιρούν το δικαίωμα στην έρευνα.

Το ελληνικό δίκαιο προσφέρει στον δικαιούχο ευρεσιτεχνίας ή αξίωσης χορήγησης διπλώματος ευρεσιτεχνία τα εχέγγυα για την τόνωση του εφευρετικού ζήλου μέσω της ανταμοιβής της εφευρετικής δραστηριότητας. Το σύστημα ευρεσιτεχνίας παροτρύνει τους εφευρέτες, μέσω των χορηγούμενων κινήτρων, να αποκαλύψουν το προϊόν της εφευρετικής τους δραστηριότητας.

Στον τομέα της βιοτεχνολογίας, ειδικότερα, η παροχή δικαιώματος εκμετάλλευσης μιας σχετικής εφεύρεσης δημιουργεί σημαντικά εφευρετικά κίνητρα. Επιπλέον, η υψηλή και εξειδικευμένη στάθμη της τεχνικής απαιτεί διάθεση σημαντικών ερευνητικών κονδυλίων και εξασφάλιση πολυδάπανων εργαστηριακών μέσων. Έτσι, οι όποιες επενδύσεις δικαιολογούνται λόγω της προσδοκίας ανάλογου κέρδους από την αποκλειστική εκμετάλλευση της εφεύρεσης. Πρέπει να ανταμείβεται η αληθής εφευρετική δραστηριότητα κατά τρόπο που να μην θίγονται οι βασικές αρχές του συστήματος ευρεσιτεχνίας. Έτσι θα ενισχυθεί η οικονομική ελευθερία των δικαιούχων και θα προστατευθεί η επιζητούμενη ελευθερία της έρευνας.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Η σύγχρονη οικονομία είναι εκείνη της εκμετάλλευσης των εφευρέσεων. Η αυριανή αλλαγή στη ζωή μας θα γίνει από εφευρέσεις που βρίσκονται σε διαδικασία ανάπτυξης. Ο αυριανός κόσμος θα είναι διαφορετικός γιατί ένας απίστευτος αριθμός νέων εφευρέσεων κάνει ευκολότερη τη ζωή των ανθρώπων σε όλους τους τομείς, αλλά και στο σπουδαιότερο τομέα της υγείας των ανθρώπων. Θα δώσει περισσότερη τροφή και προστασία στις κοινωνίες. Κάθε μία και όλες μαζί οι νέες εφευρέσεις θα αλλάζουν συνέχεια τη ζωή του κάθε ανθρώπου και της ανθρωπότητας. Αυτήν την πραγματικότητα που όλοι αντιλαμβανόμαστε, οφείλουμε να κατανοήσουμε. Να γίνουμε ενεργητικά συμμετοχοί. Με εμπιστοσύνη στους εαυτούς μας και στο μέλλον. Με ένταση προσπαθειών και σοφία επιλογών.

Οι Έλληνες από την ιστορία μας, την παράδοσή μας και την ιδιοσυγκρασία μας έχουμε έφεση στη γνώση και στην εφευρετικότητα. Από την εποχή του πολυμήχανου Οδυσσέα μέχρι σήμερα, η απόκτηση περισσότερης γνώσης είναι το όνειρο κάθε ελληνικής γενιάς για την επόμενη. Ο κόσμος ο σημερινός και ο αυριανός είναι ιδανικοί για τον δικό μας χαρακτήρα: της γνώσης, της εφευρετικότητας, της παγκοσμιότητας και της αισιοδοξίας, που όποτε τη βρήκαμε απελευθέρωσε όλες τις μεγάλες δημιουργικές δυνάμεις μας.

Στην παρούσα εργασία εξετάσαμε εκτός από τις εφευρέσεις γενικότερα, τις βιοτεχνολογικές εφευρέσεις ειδικότερα. Είναι ένα θέμα πολύπλευρο και ενδιαφέρον λαμβάνοντας υπόψη τις επικρατούσες κοινωνικές και οικονομικές συνθήκες. Επειδή, όμως, εξακολουθεί να είναι ένα θέμα αρκετά σύγχρονο, τα νομοθετικά πλαίσια πρέπει να εκσυγχρονιστούν προκειμένου να το καλύψουν. Θεωρούμε ότι η ορθότερη και η πιο ενδεδειγμένη λύση είναι η υιοθέτηση μιας αξιόλογης στάσης των κρατών – μελών έναντι της Οδηγίας και όχι μια στείρα στάση που κρατείται έναντι αυτής. Κάθε εποικοδομητική προσπάθεια για την ερμηνεία, βελτίωση, και αξιολόγηση των θετικών σημείων της Οδηγίας είναι προτιμότερη.

Για όλους αυτούς τους λόγους του σήμερα και του παρελθόντος έπρεπε να νομοθετηθεί και να οργανωθεί το θέμα των εφευρέσεων, κατά τον τρόπο που περιγράφηκε σε αυτήν την πτυχιακή εργασία.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ – ΠΗΓΕΣ

1. Ν. Κ. Ρόκας, Βιομηχανική Ιδιοκτησία, εκδ. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα 2004.
2. Θ. Λιακόπουλος, Γενικό Εμπορικό Δίκαιο, εκδ. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα 1998.
3. Οργανισμός Βιομηχανικής Ιδιοκτησίας, Οδηγίες για την Απόκτηση Δ.Ε., Δ.Τ. Π.Υ.Χ., Αθήνα 2006.
4. Λ. Κ. Λεφάκης, Βιοτεχνολογικές Εφευρέσεις, εκδ. ΣΑΚΚΟΥΛΑΣ, Αθήνα – Θεσσαλονίκη 2004.
5. <http://www.gge.gr/4/organ.asp?195>
6. <http://sites.google.com/site/olgantova/empo>
7. <http://liaison.ntua.gr/core/portal.asp?cpage=NODE&cnode=159&clang=0>
8. www.liaison.tuc.gr/fileadmin/users_data/.../industry_protect.doc
9. www.kathimerini.gr